

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

KRISTINA KVAPIL

USPOREDBA HRVATSKIH I ČEŠKIH KNJIŽNICA

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, rujan 2018.

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Češke knjižnice	6
2. 1. Osnovni pojmovi Zakona o knjižnicama	6
2. 2. Regionalne službe knjižnica	7
2. 3. Iz povijesti	8
2. 4. Primjeri čeških knjižnica	9
2. 4. 1. Nacionalna knjižnica u Pragu	9
2. 4. 2. Moravska pokrajinska knjižnica u Brnu	10
2. 4. 3. Knjižnica Jiříja Mahena u Brnu	17
2. 4. 4. Gradska knjižnica Hodonín	23
2. 4. 5. Središnja knjižnica Učiteljskog fakulteta Masarykovog sveučilišta u Brnu	27
2. 4. 6. Školske knjižnice u Češkoj	28
2. 5. Značajni projekti u češkim knjižnicama	29
2. 6. Općeniti zaključci	31
3. Razlike između čeških i hrvatskih knjižnica	32
3. 1. Metoda usporedbe	32
3. 2. Općenito o hrvatskim i češkim knjižnicama	32
3. 3. Usporedba hrvatskih i čeških knjižnica	32
3. 3. 1. Usporedba Nacionalne i sveučilišne knjižnice Zagreb s Moravskom pokrajinskom knjižnicom u Brnu	32
3. 3. 2. Usporedba narodnih knjižnica – Pučke knjižnice i čitaonice Daruvar s Gradskom knjižnicom Hodonín	34
3. 3. 3. Usporedba visokoškolskih knjižnica – Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sa Središnjom knjižnicom Učiteljskog fakulteta Masarykovog sveučilišta u Brnu	38
3. 3. 4. Usporedba školskih knjižnica	39
4. Zaključak	41
Literatura	43
Popis priloga	47
Sažetak: Usporedba hrvatskih i čeških knjižnica	48
Summary: Comparison Croatian and Czech Libraries	48
Shrnutí : Srovnání chorvatských a českých knihoven	48
Biografija autorice	49

1. Uvod

Hrvatska i Češka do kraja Prvog svjetskog rata bile su u jednoj zajedničkoj državi. Odmah nakon toga svaka kreće svojim političkim smjerom, što se odražava, između ostalog, na društvena zbivanja, obrazovanje i na kulturu. Stoga se danas i knjižnice i knjižnični sustavi dviju zemalja razlikuju. Bitno je napomenuti kako je Češka površinom veća od Hrvatske – ima 78 866 km², dok se kopnena Hrvatska prostire na 56 594 km². Hrvatska ima 4,3 milijuna stanovnika, a Češka 10,5 milijuna. Gustoća naseljenosti u Hrvatskoj je 76 stanovnika na km², a u Češkoj 134/km². Prema tome je jasno da će imati i više gradova i općina. Logično je očekivati i veći broj knjižnica. Točnije, Češka ima 6593 knjižnice, od toga 5502 gradskih i općinskih. U hrvatskom upisniku knjižnica nalaze se 1603 knjižnice, od kojih je najviše školskih knjižnica – 1167. O rasprostranjenosti čeških narodnih knjižnica pišu i svjetski mediji. Postojanje velikog broja narodnih knjižnica je vjerojatno uzrok malog broja školskih knjižnica, koje su pak u Hrvatskoj najčešće. Zanimljivo je da se u Češkoj obvezni primjerak dostavlja u pet primjeraka, za razliku od hrvatskih devet. Češki zakon dijeli knjižnice prema osnivaču, hrvatski prema sadržaju i namjeni fonda.

U drugom poglavlju ovog rada najprije se opisuje češki sustav uz konkretne primjere i opise nekoliko knjižnica. Prvenstveno je tu Zakon o knjižnicama kao polazište svih važnijih informacija o češkim knjižnicama. Nakon pojašnjenja regionalnih službi knjižnica – što je zapravo hrvatska matična služba, dajemo kratak osvrt na povijesni razvoj knjižnica u Češkoj. Zatim su detaljno predstavljene Nacionalna knjižnica u Pragu, Moravska pokrajinska knjižnica, Knjižnica Jiříja Mahena te Središnja knjižnica Učiteljskog fakulteta Masarykovog sveučilišta – sve tri u Brnu, Gradska knjižnica Hodonín i površno školske knjižnice. Na kraju drugog poglavlja navodi se nekoliko najvažnijih knjižničnih projekata.

Treće poglavlje donosi u kratkim crtama osnovne informacije o hrvatskim knjižnicama općenito uz također nekoliko primjera – opisuje se Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Pučka knjižnica i čitaonica u Daruvaru, Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu te jedna mala školska knjižnica. Nakon toga ih prema pojedinim vrstama uspoređujemo s češkim knjižnicama.

Na samom kraju u zaključku je navedeno još nekoliko posebnosti, uglavnom češkog sustava. Postoje stvari koje su slične, a koje je svaka država riješila na svoj način (na primjer matična služba), postoje stvari koje jedna država ima, a druga ne (primjerice Središnje knjižnice

nacionalnih manjina). Pozornost je posvećena i visini iznosa godišnjih članarina te rokovima posudbi jedinica građe, što korisnicima može biti dosta važno.

2. Češke knjižnice

2. 1. Osnovni pojmovi Zakona o knjižnicama

Članak 2. Zakona o knjižnicama i uvjetima pružanja javnih knjižničnih i informacijskih službi iz 2001. godine¹ objašnjava osnovne pojmove. Knjižnica je ustanova upisana u evidenciji knjižnica koja svima osigurava jednak pristup službama, a osnivač knjižnice može biti fizička ili pravna osoba koja te službe omogućava. Definiira se i međuknjižnična posudba, knjižnična građa i fond. Razlikuje se povijesni (građa nastala do 1860. godine ili fond od osobite kulturne i povijesne važnosti), konzervacijski (fond nastao prikupljanjem obaveznog primjerka) i specijalizirani fond (usmjeren na određenu struku). Postoje tzv. regionalne službe, kojima se regulira zadaća županijske i ostalih povjerenih knjižnica prema osnovnim (općinskim) knjižnicama. Županijska knjižnica nadgleda rad tzv. povjerenih knjižnica (*pověřené knihovny*), a te povjerene knjižnice pružaju savjetodavne, obrazovne i koordinacijske službe te izgrađuju tzv. izmjenični fond (*výměnný fond*). To je fond koji nabavlja i obrađuje povjerena knjižnica, a koji se onda izmjenjuje među podređenim knjižnicama.

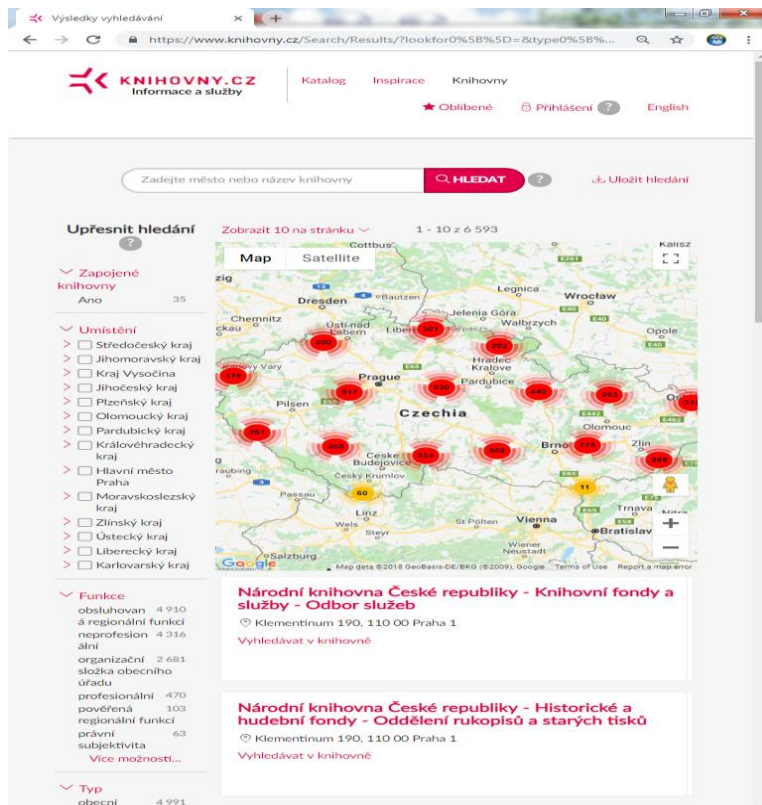
Javne knjižnične i informacijske službe (Članak 4.) obuhvaćaju omogućavanje pristupa jedinicama građe, pružanje usmenih bibliografskih, referencijskih i faktografskih informacija i pretraživanja, posredovanje informacija iz državne uprave i samouprave te besplatan pristup internetu. Sve navedene službe osnivač je dužan pružiti besplatno, osim ako se radi o dokumentima iz drugih knjižnica ili audiovizualnoj građi. Osnivač može pružiti i pristup plaćenim informacijama na internetu, zatim kulturne, odgojne i obrazovne aktivnosti, izdavanje tematskih publikacija, pružanje reprografijskih usluga, pismenih bibliografskih, referentnih i faktografskih informacija i pretraživanja. Ima pravo tražiti pokriće u visini nastalih troškova, a dužan je pružiti jednak pristup svima. Također izdaje kućni red knjižnice s konkretnim detaljima pružanja usluga.

Evidenciju knjižnica vodi Ministarstvo kulture. Na njihovim stranicama moguće je pristupiti adresaru knjižnica, čak i spremiti ga u obliku dokumenta. Centralni adresar knjižnica i informacijskih institucija u Češkoj moguće je pretraživati i u bazama podataka Nacionalne

---

¹ Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), 23. 3. 2018. // Informace pro knihovny. Dostupno na: http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadedci-prepisy/Zakon257.htm (12. 5. 2018.)

knjižnice. Međutim, najpregledniji adresar je na stranicama niže spomenutog portala Knihovny.cz, kao što vidimo na Slici 1.

Slika 1. Adresar čeških knjižnica (preuzeto s: <https://www.knihovny.cz/Search/Results/?lookfor0%5B%5D=&type0%5B%5D=Libraries&bool0%5B%5D=AND&filter=&daterange=&publishDatefrom=&publishDateto=&limit=10&sort=relevance&page=1&searchTypeTemplate=basic&database=Solr&keepFacetsEnabled=true&join=AND>)

Knjižnični sustav razlikuje četiri tipa knjižnica; prvi čine Nacionalna knjižnica Češke Republike, Knjižnica i tiskara za slijepe K. E. Macana te Moravska pokrajinska knjižnica u Brnu – njihov osnivač je Ministarstvo kulture. Drugi su tip prema osnivaču županijske (*krajské* – Češka je podijeljena na krajeve), zatim osnovne (*základní*) – osnivaju ih općine te specijalne knjižnice. Osnovne i specijalne mogu imati i drugačijeg osnivača. (Članak 3. Zakona)

2. 2. Regionalne službe knjižnica

U vezi s regionalnim službama bitno je razlikovati sljedeće pojmove:

- a) povjerena knjižnica – osnovna knjižnica u županiji koja sa središnjom županijskom knjižnicom sklapa ugovor kojim se određuje područje nadležnosti te knjižnice. Sastavni dio ugovora je i popis podređenih knjižnica.

- b) podređena knjižnica (*obsluhovaná*) – osnovna knjižnica koja je s povjerenom knjižnicom sklopila ugovor o regionalnim službama, pri čemu je ona označena kao primatelj tih službi.
- c) neprofesionalna knjižnica – osnovna knjižnica čiji je osnivač općina, a knjižničar je u njoj zaposlen na najviše 15 sati tjedno.
- d) profesionalna knjižnica – osnovna knjižnica čiji je osnivač općina, a knjižničar (u Zakonu se ne definira tko može biti knjižničar) je u njoj zaposlen na više od 15 sati tjedno.²

Da bi knjižnica postala povjerenom, mora zadovoljavati određene kriterije. Broj podređenih knjižnica određuje županijska knjižnica prema broju stanovnika, broju knjižnica i dostupnim službama na tom teritoriju. O svim pruženim službama vodi se detaljna evidencija.

2. 3. Iz povijesti

U starom i novom vijeku u Češkoj knjižnice su djelovale u sklopu crkve, samostana ili u dvorcima. Pristup tim knjižnicama imao je samo uži krug korisnika. Za vrijeme preporoda, koje nastaje u doba vladavine Marije Terezije (1740.-1780.) i Josipa II. (1780.-1790.), nastoji se mogućnost obrazovanja proširiti na šire društvene slojeve, a to upravo pomoću bogatstva skrivenog u knjigama. Godine 1777. počinje s radom Javna sveučilišna knjižnica u Pragu, 1775. osniva se Sveučilišna knjižnica u Olomoucu, a i u ostalim gradovima se postupno osnivaju sveučilišne i znanstvene knjižnice. Razvijaju se i knjižnice pri muzejima. U tim knjižnicama prevladavala je stručna i znanstvena literatura. Da bi zadovoljili interes svih građanskih slojeva, nakladnici krajem 18. stoljeća otvaraju posudionice i čitaonice novina i knjiga (najviše beletristike, ali i popularno-stručne literature). Međutim, one nisu bile dugog vijeka. Važnost knjižnica ističu prvenstveno svećenici i učitelji. Na početku 19. st. dolazi do osnivanja školskih knjižnica, zatim knjižnice osnivaju i razna čitateljska društva, a naposljetku dolaze i opće/općinske i gradske knjižnice.³

---

² Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR. 10. 1. 2018. // Informace pro knihovny. Dostupno na: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/metodicky-pokyn-ministerstva-kultury-k-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-a-jejich-koordinaci-na-uzemi-cr> (27. 6. 2018.)

³ Dějiny knihoven a knihovnictví, Jiří Cejpek et al., Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2002. Str. 115-174.

2. 4. Primjeri čeških knjižnica

2. 4. 1. Nacionalna knjižnica u Pragu

Nacionalna knjižnica Republike Češke (*Národní knihovna České republiky*) državna je organizacija čiji je osnivač Ministarstvo kulture. Definirana je kao knjižnica s univerzalnim fondom dopunjenim specijaliziranim fondom, a trajno pohranjuje konzervacijski i povijesni fond.⁴ Središte je knjižničkog sustava, izvršava koordinacijsku, stručnu, informacijsku, obrazovnu, analitičku, istraživačku, standardizacijsku, metodičku i savjetodavnu djelatnost, u sklopu koje:

- a) putem skupnog kataloga izrađuje evidenciju knjižnične građe u knjižničnim fondovima knjižnica na području Republike Češke koju zatim stavlja na raspolaganje knjižnicama
- b) izrađuje nacionalnu bibliografiju i osigurava koordinaciju nacionalnog bibliografskog sustava
- c) vrši funkciju nacionalne agencije za međunarodni standardni knjižni broj (International Standard Book Number - ISBN) i međunarodni standardni broj notne građe (International Standard Music Number), dok o međunarodnom standardnom broju serijskih publikacija (International Standard Music Number – ISSN) brine Nacionalna tehnička knjižnica
- d) vrši funkciju nacionalnog centra za međuknjižničnu posudbu u Republici Češkoj
- e) vrši funkciju nacionalnog centra međunarodne razmjene službenih publikacija
- f) zastupa knjižnice iz sustava kod pregovora s kolektivnim nositeljima autorskog prava u vezi pokrivanja troškova za korištenje predmeta zaštite prema posebnom pravnom propisu i provodi podmirivanje troškova za njihovu posudbu
- g) osigurava državnu koordinaciju regionalnih službi te vrednuje njihovu provedbu.⁵

Nacionalna je knjižnica smještena u baroknom zdanju Klementinumu, jednoj od najvećih i najvažnijih znamenitosti Praga. Klementinum je oduvijek bio centar obrazovanja, tako da je njegova kulturna misija ukorijenjena u narodnoj svijesti. Karlo IV., vladar koji je osnovao

---

⁴ Základní dokumenty. 29. 1. 2018. // Národní knihovna České republiky. Dostupno na: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/zakladni-dokumenty> (15. 5. 2018.)

⁵ Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), 23. 3. 2018. // Informace pro knihovny. Dostupno na: http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provade-ci-prepisy/Zakon257.htm (27. 5. 2018.)

sveučilište 1348. godine, smatra se osnivačem knjižnice jer je darovao zbirku rukopisa koja je do danas sačuvana. U 16. stoljeću su u obrazovnom sustavu u Pragu značajnu ulogu imali jezuiti. Od samih su početaka svog djelovanja gradili knjižnicu. Nakon ukinuća reda jezuita došlo je do spajanja klementinske, karolinške i knjižnice roda Kinský te je 1777. godine dekretom Marije Terezije proglašena javna Sveučilišna knjižnica. Tek nekoliko godina nakon toga knjižničar Karel Rafael Ungar uvodi među praške tiskare dobrovoljno skupljanje primjeraka izdanih knjiga. Godine 1807. započinje prikupljanje obaveznog primjerka svim tiskarima u državi. Krajem stoljeća dolazi do promjene naziva - Javna i sveučilišna knjižnica. Godine 1919. objavljen je Zakon o knjižnicama, a iste godine počinje s radom i Čehoslovački bibliografski zavod. Zakon o obaveznom primjerku iz 1935. godine potvrđuje nacionalnu funkciju knjižnice koja dobiva novi naziv: Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Do Prvog svjetskog rata fond je brojao milijun svezaka. Slavenska se knjižnica pripaja knjižnici 1929. godine. Početkom Drugog svjetskog rata knjižnica je okupirana i zatvorena. U 50-im godinama postaje Državna knjižnica. Prva računala dolaze u knjižnicu 1980-ih godina. Današnji naziv, koji jasno označava njezino glavno poslanje - Nacionalna knjižnica, dobiva tek 1990. godine. CASLIN - Czech and Slovak Library Information Network je projekt knjižničarske računalne mreže. Postupno se razvija skupni katalog, a kasnije i *Jednotná informační brána* (Jedinstveni informacijski portal), čiji je zadatak popisati, razvrstati te jedinstvenim načinom omogućiti pristup informacijskim izvorima prikupljenim od strane čeških i stranih subjekata. Radi se ne samo o tiskanim, nego i elektroničkim dokumentima. Knjižnica je počela s novim programom zaštite fonda pomoću mikrografije i digitalizacije. Početkom 1996. godine počinje seoba fonda u novoizgrađeno centralno skladište Hostivař.⁶

2. 4. 2. Moravska pokrajinska knjižnica u Brnu

Počeci ove knjižnice vežu se uz Moravskošlezko gospodarsko društvo čiji osnutak seže u sedamdesete godine 18. stoljeća. Prvi sačuvani zapis o inventaru u kojem postoji zapis o knjizi, potječe iz 6. srpnja 1808. Taj se datum smatra osnutkom knjižnice. Godine 1818. u sklopu društva dolazi do osnivanja Františkovog muzeja. Iako se već od 1815. ističe potreba javne knjižnice, pristup su imali samo članovi društva. Do otvaranja široj javnosti dolazi tek 1883. Veličina fonda je tada bila oko 45 000 jedinica građe. Pokrajinski sabor donosi odluku o godišnjoj donaciji, što je bio prvi korak k dobivanju pokrajinskog statuta knjižnice. Upravo odvajanjem od muzeja 1899. godine dobiva naziv Pokrajinska knjižnica moravska. Početak

---

⁶ Národní knihovna ČR : průvodce historií. Praha; Národní knihovna, 2002., str. 3.-17.

20. st. obilježen je preseljenjem u adekvatan prostor. Nakon višegodišnjih provizornih prostorija od 1907. godine knjižnica je smještena u Pokrajinskom domu. Završetkom Prvog svjetskog rata i nastankom prve čehoslovačke države ispunjena je višegodišnja težnja za osnivanjem drugog češkog sveučilišta. Godine 1919. osnovano je Masarykovo sveučilište koje je za svoj rad trebalo knjižnicu. Umjesto osnivanja neke nove, već postojeća knjižnica prelazi iz uprave pokrajine u vlasništvo državne uprave i pod nazivom Pokrajinska i sveučilišna knjižnica vrši funkciju sveučilišne knjižnice. Međutim, time nastaje problem s prostorom koji postaje malen. Taj problem je riješen tek 1935. proširenjem u susjednu zgradu. Ista godina važna je zbog još jedne vrlo značajne stvari – knjižnica je dobila pravo na obavezni primjerak. Revizija s kraja 1936. godine utvrdila je 371 002 svezaka. Na početku tridesetih godina raspravljalo se o novoj zgradi knjižnice koja je čak bila i projektirana, no ekonomska kriza nije dozvolila realizaciju tog nacрта. Drugi svjetski rat donosi smanjenje broja čitatelja, no odmah po završetku se stanje popravlja. Tri do tada samostalne knjižnice – Sveučilišna, Državna pedagoška i Državna tehnička knjižnica spajaju se 1958. u Državnu znanstvenu knjižnicu. Prostorno je svaka ostala u svojoj zgradi gdje je do tada radila. Upravo to predstavlja dugogodišnji problem – nedostatak većeg zajedničkog i primjerenog prostora koji se u narednim godinama počinje rješavati. Knjižnica se početkom 1990-ih godina uključuje u konzorcij CASLIN (zajedno s Nacionalnom knjižnicom u Pragu, Slovačkom narodnom knjižnicom u Martinu i Sveučilišnom knjižnicom u Bratislavi). Počinje se koristiti automatizirani sustav ALEPH.⁷ Godine 1993. usvojen je novi statut knjižnice prema kojemu joj je vraćen povijesni naziv – Moravska pokrajinska knjižnica (MPK). Na prijelomu stoljeća konačno je izgrađena nova zgrada, koja je dobila nagradu *Stavba roku* (zgrada godine). Na slici ispod vidimo glavni ulaz u knjižnicu.

---

⁷ Kubíček, J. ; Bar, P. Moravská zemská knihovna v Brně 1808-2008: knihovní sbírky. Brno : Moravská zemská knihovna v Brně, 2008. Str. 8.-11.

Slika 2. Ulaz u knjižnicu

Kamen temeljac položen je 1998., a svečano otvorenje bilo je 2. 4. 2001. Smjestili su se tamo fondovi Pedagoške, Sveučilišne i Tehničke knjižnice, kasnije su otvorene i zbirke na stranim jezicima, tzv. Američka, Engleska, Austrijska, Njemačka i Španjolska knjižnica. Od 2009. knjižnica je istraživačka organizacija, što znači da provodi osnovna i primijenjena istraživanja, eksperimentalni razvoj i javno objavljuje rezultate.⁸

U prizemlju se osim garderobe, kafića, izložbenog prostora i konferencijske dvorane nalaze pult za informacije i glavni registracijski i posudbeni pult. Prizemlje i prvi kat spojeni su unutarnjim stepeništem jer na ta dva kata se nalaze knjige za posudbu u slobodnom pristupu. Čitatelji tako mogu doći, izabrati knjige i u prizemlju ih posuditi. Sve ostale knjige potrebno je naručiti iz skladišta (uobičajeno vrijeme rješavanja zahtjeva je do najviše sat vremena) ili rezervirati ako je knjiga posuđena. S obzirom na velik broj korisnika, ove narudžbe funkcioniraju tako da knjižničari pripreme knjige označene listićima, na kojima se nalazi podatak o naručitelju, na specijalno za to pripremljene police označene brojevima – zadnjim dvjema znamenkama broja iskaznice. Čitatelj tako može ne dolazeći fizički u knjižnicu naručiti određenu literaturu. Nakon što mu dođe obavijest na e-mail da su knjige spremne, dolazi u knjižnicu, nađe policu sa svojim brojem, podigne knjige i posudi ih na pultu. Nema

---

⁸ Historie, 14. 3. 2014. // Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/o-knihovne/historie> (3. 6. 2018.)

suvišnog čekanja ili traženja po policama. Pripremljene knjige je potrebno posuditi u roku 5 radnih dana, nakon toga se (u slučaju da ih čitatelj ne podigne) vraćaju u spremište. Slika 2. prikazuje jednu полицu s brojevima 40-49 te dvije police za brojeve 50-59. Na prvom se katu još nalaze učionice za tihi i timski rad te služba međuknjžnične posudbe.

Slika 3. Polica s naručenim knjigama

Drugi kat je određen za čitaonicu periodike, koju vidimo na Slici 4. Ona funkcioniра slično kao posudbeni pult, s time da se ovdje razlikuju police s novinama i časopisima. U spremištima se nalazi stara građa koju je nakon narudžbe moguće koristiti u čitaonici. U prostoriji čitaonice dostupna su aktualna godišta 600-tinjak novina i časopisa (u spremištima ima oko 3500 drugih naslova). S obzirom da se periodika ne smije iznositi iz čitaonice,

čítaonica je opremljena fotokopirnim strojem i skenerom, a zanimljiv je i čítač mikrofilmova i mikrofiševa. Jedno računalo je namijenjeno pristupu u sve online baze podataka a s jednog se pristupa u bazu ASPI (sustav pravnih propisa).

Slika 4. Čítaonica periodike

Osim periodike, na drugom katu su i tzv. inozemne knjižnice (*zahraniční knihovny*) – zbirke na stranim jezicima. Engleska knjižnica u sklopu MPK postoji od 2002. Osnivač i ujedno partnerska knjižnica je British Council. Njemačka je knjižnica otvorena od 1997., a nju podupire Goethe institut. Austrijske knjižnice se otvaraju u raznim zemljama zahvaljujući projektu Austrijske knjižnice u inozemstvu koji vodi Savezno ministarstvo europskih i međunarodnih poslova Republike Austrije. U Brnu je otvorena najprije na Filozofskom fakultetu Masarykovog sveučilišta, a u Moravsku pokrajinsku knjižnicu prelazi 1996. Strane knjižnice su i na trećem katu. Tamo je smještena Američka knjižnica – InfoUSA, nastala 2005. godine u suradnji s američkim veleposlanstvom. Omogućava pristup bazi podataka eLibraryUSA, preko koje korisnici mogu dobiti razne informacije, od učenja jezika, preko mogućnosti studiranja i putovanja, trgovine, poduzetništva, znanosti, tehnologije... Najmlađa knjižnica je Španjolska knjižnica, otvorena 2016. g. Suraduje s Veleposlanstvom Španjolske,

Katedrom za romanske jezike Filozofskog fakulteta Masarykova sveučilišta te Institutom Cervantes iz Praga.⁹ U ovim zbirkama nalaze se pretežno udžbenici za učenje jezika, ali i knjige o povijesti i faktografiji pojedinih zemalja, beletristika raznih stupnjeva težine jezika i sl. U suradnji s fakultetom održavaju se razna predavanja, tečajevi, a najveći interes vlada za filmskim projekcijama stranih filmova. Zbirke na stranim jezicima imaju svoj posebni posudbeni i informacijski pult.

Pri dolasku na četvrti kat, posjetitelj najprije vidi Čitaonicu rukopisa i starog tiska koja ima posebno radno vrijeme, a zbog vrijednosti fonda cijelo je vrijeme zaključana. Da bi se moglo ući, potrebno je zazvoniti. Sav je fond namijenjen samo za rad u čitaonici, neki se stariji primjerci čak posuđuju samo u digitalnom obliku (tek iznimno je moguće dobiti u ruke original). Pokraj Čitaonice nalazi se videokonferencijska dvorana. Kroz četvrti i peti kat proteže se Čitaonica humanističkih znanosti. Četvrti je kat posebno posjećen zbog toga što se tamo mogu posuditi knjige samo za rad u knjižnici. Naime, kako je Moravska pokrajinska knjižnica primatelj obaveznog primjerka, teoretski u njoj čitatelji mogu naći sve izdane knjige od 1935. godine. Međutim, veliku većinu tih knjiga knjižnica posjeduje samo u jednom, eventualno dva primjerka, a naravno, sve knjige zbog nedostatka prostora nisu na policama, već pretežno u skladištima. Stoga su u Knjižnici osmislili jedinstven sustav pristupu građi. Kao i sve knjižnice, tako i ova razlikuje knjige za posudbu izvan knjižnice (tzv. *absenční výpůjčky*) i knjige za rad u knjižnici (*prezenční výpůjčky*). Nakon što korisnik s vlastitog računa naruči određeni naslov, taj zahtjev ide u skladište. Djelatnici pripreme građu koja zatim dolazi na četvrti kat u Čitaonicu humanističkih znanosti. Knjižničar očita bar kod knjige i sustav mu izbaci listić s podacima o čitatelju na kojem su posebno istaknuta zadnja dva broja iskaznice. Čitatelju stiže e-mail s obavijesti da je njegova narudžba spremna. Knjižničar zatim u policu označenu brojevima spremi knjige i one čekaju na korisnika koji s iskaznicom dolazi po literaturu. „Posuđene“ knjige može koristiti na bilo kojem katu u knjižnici (za razliku od čitaonica periodike i povijesnog fonda), ali vraća ih obavezno na pult na četvrtom katu i to najkasnije pola sata prije zatvaranja knjižnice. Ako želi literaturu koristiti i sljedeći dan, knjižničar je ostavlja na policama najviše tjedan dana, nakon toga se vraća u skladište. Pri svakom vraćanju knjiga knjižničar pita može li razdužiti ili će se još koristiti. Možda se na prvi pogled čini malo komplicirano, ali zapravo je to jako dobro rješenje. Čitaonica je opremljena i računalima, fotokopirnim strojevima i skenerom, pa ukoliko netko nije u

---

⁹ Zahraniční knihovny, 27. 4. 2018. // Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/studovny/zahranicni-knihovny> (5. 6. 2018.)

možnosti dolaziti više puta u knjižnicu, a treba mu literatura, može ju fotokopirati ili skenirati. Osim svega toga na četvrtom je katu smješten i glazbeni kutak opremljen CD-playerima, gramofonom i digitalnim pijaninom te obaveznim slušalicama.

Šesti i sedmi kat namijenjen je Čitaonici prirodnih i tehničkih znanosti. Na šestom je katu još i računalna učionica gdje se održavaju razni seminari, mala dvorana za predavanja, a na sedmom se katu nalazi još jedna učionica za timski rad.¹⁰

Na vrhu internetske stranice¹¹ nalazi se poveznica na katalog i poveznica za registraciju i prijavu korisnika. Ispod toga je izbornik s informacijama o knjižnici, katalogima, službama i sl. Nakon toga istaknuto je nekoliko najtraženijih linkova, kao katalog, osnovne informacije o radu knjižnice, cjenik, često postavljena pitanja itd. Pored toga su aktualnosti i reklame, koje se svakih nekoliko sekundi mijenjaju. U središnjem dijelu nalazi se kalendar događanja u kojem je moguće vidjeti sva događanja koja se u knjižnici odvijaju određeni dan i naredne dane. Pored toga je aktualno radno vrijeme. Na dnu se osim ponovljenog gornjeg izbornika nalaze linkovi na časopis *Duha* te stranice na društvenim mrežama Facebook i Twitter. Stranica je pregledna i vrlo jednostavna. Postoji i engleska verzija, ali ta je malo siromašnija s podacima.

Moravska pokrajinska knjižnica je druga najveća knjižnica u Češkoj. Ima 4,2 milijuna jedinica u fondu, skoro 800 mjesta u čitaonicama, 100 računala s pristupom internetu i bazama podataka, više od 20 000 čitatelja. Tijekom godine se u njoj održi oko 250 kulturnih te oko 100 obrazovnih programa. Knjižnica vrši funkciju županijske knjižnice za Južnomoravsku županiju, digitalizira jako puno građe, kako novija izdanja, tako i starija, vodi projekt *Knihovny.cz*, a djeci je namijenjen projekt *Jižní Morava čte* (Južna Morava čita). Za učenike i studente u dobi 15-19 članstvo je besplatno. U knjižnici radi i odjel koji se bavi normama, patentima i zaštitnim znakovima. Knjižnica također izdaje časopis *Duha*. Svaki mjesec postavljaju se izložbe posvećene određenoj ličnosti grada Brna, većinom popraćene i predavanjem ili sličnim prigodnim programom. Budući da se u neposrednoj blizini nalazi studentski dom te nekoliko fakulteta, studenti često dolaze u knjižnicu učiti. Skoro svakodnevno je moguće vidjeti i privatne instrukcije, koje se odvijaju na hodnicima ispred čitaonica.

---

¹⁰ Studovny, 5. 4. 2018. // Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/studovny> (7. 6. 2018.)

¹¹ Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/> (17. 9. 2018.)

2. 4. 3. Knjižnica Jiříja Mahena u Brnu

Čitaonice u Brnu postojale su već od druge polovice 18. stoljeća. Iznimno popularni bili su čitateljski klubovi. U 19. st. diljem cijele Češke prevladavale su knjižnice raznih društava. S obzirom na veliki procvat čitateljske kulture na prijelomu stoljeća, a po uzoru na angloameričke Public Library, dolazi do otvaranja knjižnica širokoj javnosti. „Na temelju prvog zakona o knjižnicama iz 5. studenog 1919. dolazi u Čehoslovačkoj do stvaranja jedne od najgušćih mreža narodnih knjižnica na svijetu.“¹² Pripreme za otvorenje narodne knjižnice u Brnu počele su tek nakon izdavanja ovog zakona. Općinska knjižnica u Brnu osnovana je 1. 2. 1921., prvim knjižničarom postaje Antonín Vančura, poznatiji pod pseudonimom Jiří Mahen. Prvotna je ideja bila spojiti fondove knjižnica društava, ali nitko se nije htio odreći svojih knjiga. Prve knjige koje su počele pristizati u knjižnicu bili su darovi nakladnika. Zatim počinju kupovati nove knjige u knjižarama. Knjižnično vijeće donosi odluku da će knjižnica početi s radom tek kad bude imala 10 000 knjiga. Do toga je došlo 20. studenog 1922. Na raspolaganju je knjižnica imala tek dvije prostorije – jednu za upravu a drugu kao posudionicu i skladište. Od samih su početaka bili otvoreni i ogranci, tada ih je bilo 14. Nakon selidbe u veći prostor 1926. otvara se i središnja čitaonica. Druga se selidba odvija 1939. Tijekom Drugog svjetskog rata knjižnica ostaje bez dijela svog fonda, neki ogranci i čitaonice su zatvorene. Do ponovnog otvaranja dolazi 9. lipnja 1945. Glavnom zadaćom postaje odgojno-obrazovno djelovanje te komunikacija s čitateljima. Od 1950. godine pa sve do danas knjižnica je smještena u Schrattenbachovoj palači (nalazi se u neposrednoj blizini glavnog gradskog trga). Ime Jiříja Mahena nosi od 1959. U drugoj polovici 20. stoljeća sve knjižnice su pod utjecajem socijalizma, tako da i ovdje dolazi do čistki knjiga određenih (neprimjerenih i zabranjivanih) autora. Unatoč tome, knjižnica proširuje svoju posudbenu, informacijsku, kulturno-obrazovnu i odgojnu djelatnost. Tada se počinje s programima koji se održavaju i danas: radionice za najmlađe, književni susreti, knjižničarske lekcije (upoznavanje učenika s radom knjižnice i informacijskim izvorima). Pedesetih godina počinje s radom odjel katalogizacije i metodički odjel kojemu je pripadala i bibliografsko-informacijska služba. Pod Knjižnicu Jiříja Mahena spadale su knjižnice Brnjenske, danas Južnomoravske županije. Godine 1957. otvoren je odjel za mlade u sklopu kojeg od 1964. djeluje glazbeni odjel. Odjel promidžbe postoji od 1971. U suradnji sa praškom knjižnicom za slijepe 1976. nastaje odjel zvučne knjige. Čitaonica i učionica u središnjoj knjižnici otvorene su od 1993. Glazbena

---

¹² Knihovna pro město. Brno; Knihovna Jiřího Mahena v Brně, 2001., str. 34.

zbirka postaje samostalnim odjelom 1995. Od 1997. knjižnica omogućuje pristup internetu. S elektroničkom obradom fonda počinje se 1994.¹³

Dugo očekivana rekonstrukcija 250 godina stare Schrattenbachove palače provodi se 1998.-2001. Cijeli je prostor bio u ruševnom stanju. Najprije je provedeno arheološko istraživanje koje je rezultiralo velikim brojem nalaza. Uslijedilo je rušenje i restauratorsko istraživanje. Tri kata zgrade su morala biti u potpunosti ponovno izgrađena. Otkriveni su fragmenti fresaka i slika. Barokna palača je rekonstrukcijom dobila moderan izgled, staro dvorište s galerijama je natkriveno staklenim krovom, a ugrađeno je i dizalo za korisnike¹⁴, što možemo djelomično vidjeti na sljedećoj slici.

Slika 5. Knjižnica iznutra – lijevo dizalo, u gornjem dijelu slike galerija, dolje posudbeni pult

U prizemlje knjižnice korisnik dolazi hodnikom koji istodobno služi kao izložbeni prostor. U centralnom dijelu nalazi se posudbeni pult, garderoba, kutak za najmlađe. Taj prostor ujedno služi i kao mjesto raznih koncerata, promocija knjiga i sl. Susjedni prostori s jedne strane služe za kafić koji je povezan s knjižnicom, pa se tamo održavaju npr. pub-kvizovi s

¹³ Knihovna pro město. Brno; Knihovna Jiřího Mahena v Brně, 2001., str. 35.-49.

¹⁴ Rekonstrukce Ústřední knihovny, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/rekonstrukce-ustredni-knihovny> (28. 6. 2018.)

književnom tematikom. S druge se strane nalazi drugi ulaz u knjižnicu do kojeg vodi hodnik. Tamo se nalazi info-pult, gdje se provode registracije, produžuje članstvo u knjižnici, prodaju se promotivni materijali, omogućuje se pristup internetu. U tu svrhu služi 12 računala kojima može pristupiti bilo tko. Knjižničar je dužan evidentirati svakog posjetitelja pomoću osobne iskaznice ili putovnice (za strane državljane). Registrirani korisnici prilažu iskaznicu. Usluga se ne naplaćuje. U slučaju velikog interesa vremensko ograničenje je pola sata, ali moguće ga je produžiti na sat vremena. U Knjižnici Jiříja Mahena sjedište ima i Europe Direct – europski infocentar. To je jedan od jedanaest infocentara u Češkoj koji pružaju informacije o Europskoj uniji, prvenstveno o mogućnostima studija, prakse, volontiranja i posla u inozemstvu, kao i o samoj politici EU.¹⁵

Na prvom katu nalazi se Knjižnica (odjel) za odrasle. Podijeljen je na dva dijela – zbirku beletristike i zbirku znanstvene literature. Fond je namijenjen posudbi. Beletristika je poredana prema prezimenima autora, a posebno su izdvojene kriminalistika, sci-fi i fantasy literatura, a zasebnu prostoriju ima poezija, kazališne igre te strana literatura složena po jezicima. Npr., na slici vidimo police s ruskom i španjolskom literaturom te izložbeni panel.

Slika 6. Odjel za odrasle - literatura na stranim jezicima

¹⁵ O nás, copyright 2018. // Europe Direct Brno. Dostupno na: <http://www.europedirect.cz/infocentra/detail/1-brno> (9. 7. 2018.)

Zbirka znanstvene literature složena je prema UDK. Samostalnu prostoriju imaju i časopisi namijenjeni posudbi, dok su neki časopisi te dnevne novine dostupni samo za rad u čitaonici.

Na istom se katu nalazi i informacijska služba koja nudi usmene, pismene, telefonske i elektroničke informacije iz informacijskih izvora knjižnice te posreduje informacije iz vanjskih informacijskih izvora. Nakon rekonstrukcije zgrade otvorene su čitaonice i učionice. Od 2015. godine je njihova ponuda proširena mogućnošću korištenja čitača za slabovidne i digitalne lupe.

Na drugom katu smještena je knjižnica za djecu i mlade. Razmještaj knjiga je prilagođen uzrastu korisnika. Za one najmlađe uređen je prostor za igranje. Posebno su tražene društvene igre koje su ranije bile namijenjene samo korištenju u knjižnici, ali sada se posuđuju, te tematski kovčežići. Rekonstrukcijom knjižnice dobivena je i posebna prostorija za mlade. Pomoću sljedeće slike možemo u tu prostoriju naviriti.

Slika 7. Pogled iz dječje knjižnice na prostoriju za mlade

U sklopu projekta *Knjivna pro město II – Vzdělávání na míru* (Knjižnica za grad II – Obrazovanje po mjeri iz 2015.) tehnički su opremljeni svi prostori knjižnice. Odjel za djecu i mlade dobio je stol na dodir s raznim obrazovnim i zabavnim aplikacijama, a za posudbu se nude i dva laptopa. Knjižnica u suradnji sa školama priprema razne radionice i zabavne

programe. Neki od njih se održavaju u knjižnici (u prostoriji namijenjenoj upravo za to), a ponekad knjižničari posjećuju škole.

Glazbena se zbirka nalazi na istom katu. U njezinom su fondu CD-i, DVD-i, videokazete, knjige, časopisi, notni zapisi, čitači elektroničkih knjiga, glazbeni instrumenti za muzikoterapiju i tiflopomagala. Posudba e-čitača uređena je ugovorom o posudbi te polaganjem kaucije u vrijednosti 1 000 Kč. Ovaj odjel također ima svoju društvenu prostoriju.

Odmah do Glazbene knjižnice svoje mjesto ima Knjižnica za slijepu i slabovidnu. Njen fond je namijenjen samo za čitatelje s oslabljenim vidom.¹⁶

U potkrovlju se još nalaze društvene dvorane u kojima se odvijaju razna predavanja, tečajevi, autorska čitanja, projekcije filmova, radionice, glazbene terapije i slično.

Osim klasičnih posudbenih i informacijskih službi Knjižnica Jiříja Mahena nudi i informacije o regionalnim autorima, općenito o Brnu i regiji, informacije iz državne uprave i samouprave te faktografske i pravne informacije, kao i međuknjižničnu posudbu. Dječji odjel posuđuje igračke i didaktička pomagala. U knjižnici se nalazi nekoliko samoposlužnih uređaja za zaduživanje i razduživanje. Posuđivati knjižničnu građu mogu samo registrirani korisnici. Korištenje građe samo u prostorima knjižnice omogućeno je svim posjetiteljima. Čitatelji mogu rezervirati građu koja je već posuđena. Za one koji nemaju vremena tražiti u fondu postoji služba *Odlož* (Odloži), gdje čitatelj odabere knjige i one ga čekaju na pultu. Obje ove službe se plaćaju (simboličnim iznosom od 10 kruna). Vrijeme posudbe jedne jedinice građe je 35 dana. Novitete, časopise, MP3-e, DVD-e, e-knjige, e-čitače, igre, kovčežice, rezervirane dokumente i kišobrane nije moguće produžiti, dok je ostale jedinice moguće (ukoliko se to učini prije isteka roka posudbe). Odjednom čitatelj može posuditi najviše 25 jedinica. Korisnici Knjižnice za slijepu i slabovidnu nemaju ograničen broj posuđenih jedinica.¹⁷

Knjižnica Jiříja Mahena ima 32 ogranka, u svakoj gradskoj četvrti po jedan, dok u četvrti Brno-centar čak i četiri (uključujući Središnju knjižnicu). Jedna od njih je i spomen kuća Jiříja Mahena, izgrađena 1992. godine s ciljem prisjećanja na ličnost Jiříja Mahena u kući gdje je boravio do svoje smrti. Posjetitelji mogu vidjeti njegovu radnu sobu (jedan dio vidimo i na slici niže), u predsoblju je izložba o njegovu životu i djelu. U prizemlju se nalazi ogranak

---

¹⁶ Orientace ve fondu Ústřední knihovny, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/orientace-ve-fondu> (18. 7. 2018.)

¹⁷ Výpůjční služby, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/vypujcni-sluzby> (19. 7. 2018.)

knjižnice s fondom namijenjenim svim generacijama čitatelja, a u potkrovlju je prostor namijenjen književnim susretima i sličnim aktivnostima.¹⁸

Slika 8. Radni stol Jiříja Mahena

Ogranak u četvrti Brno-Starý Lískovec za čitatelje je otvoren ponedjeljkom i četvrtkom 7 sati, a srijedom 5 sati. S obzirom na veliki izložbeni prostor, ovdje se održava puno izložbi likovnih djela i fotografija, ali i razna predavanja, radionice za škole. Slika 9. prikazuje upravo radionicu u kojoj su se prvačići upoznavali s knjižnicom. Zanimljivost ne samo ovog ogranka je mogućnost posudbe kišobrana i naočala. Čitateljima je na raspolaganju 20 časopisa, više od 20 000 jedinica građe te dva računala s pristupom na internet.¹⁹

Internetska stranica²⁰ je obojana u prepoznatljivu zelenu boju te ilustracije knjige, koje su zaštitni znak knjižnice. Na samom vrhu posjetitelj bira informacije za odrasle, djecu i mlade, osobe starije dobi ili knjižničare. Ispod ilustracije nalazi se drugi izbornik. S lijeve strane je još jedan izbornik, a na desnoj je moguće pretraživanje stranice, kataloga ili prijava u korisnički račun. U središnjem dijelu izlistane su najnovije vijesti o radu knjižnice. Na stranici se nalaze sve potrebne informacije do kojih čitatelj vrlo lako dolazi. Knjižnica je prisutna na Facebooku i Twitteru.

¹⁸ Knihovna pro město. Brno; Knihovna Jiřího Mahena v Brně, 2001., str 47.-48.

¹⁹ Starý Lískovec, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/knihovna-provozy/stary-liskovec> (19. 7. 2018.)

²⁰ Knihovna Jiřího Mahena. Dostupno na: <https://www.kjm.cz/> (17. 9. 2018.)

Preko 40 000 čitatelja, skoro 760 000 jedinica građe, nagrada Knjižnica godine 2014 – to sve je druga najveća gradska knjižnica u Češkoj - Knjižnica Jiříja Mahena. Nema dana kada se u nekom od ogranaka ne provodi nekakva dodatna aktivnost – razna predavanja, radionice, izložbe, tečajevi... Namijenjene su svima, od onih najmlađih pa do osoba treće životne dobi. Što je najvažnije, knjižnica ne ostaje samo unutar zidova zgrada, već izlazi i na ulicu, među ljude, pa i tako privlači čitatelje.

Slika 9. Radionica za djecu u ogranku Brno-Starý Lískovec

2. 4. 4. Gradska knjižnica Hodonín

Gradska knjižnica i čitaonica u gradu Hodonín osnovana je 1911. godine. I prije tog datuma su u gradu postojale knjižnice raznih udruga, no nedostajala je jedna velika interesna. Gradska knjižnica nastaje zahvaljujući Zakonu o knjižnicama iz 1919. Službeno otvorenje Općinske knjižnice grada Hodonína bilo je 1. srpnja 1921. Dvije godine kasnije za javnost se otvara i čitaonica novina i časopisa. Godine 1926. osniva se njemački i glazbeni odjel te odjel za mlade. Održavaju se književne večeri, izdaje se časopis Knihovna. U vrijeme gospodarske krize 30-ih godina 20. stoljeća uvodi se plaćanje usluga. Početkom Drugog svjetskog rata odvaja se njemački fond od češkog. Nakon rata i izdavanja drugog knjižničnog zakona dolazi do određenih promjena. Knjižnica dobiva novi, veći prostor za rad (zgradu bivše vijećnice). Prije je imala dva ogranka, no jedan je prestao s radom 2003. Osim posudbi knjiga knjižnica je organizirala razne susrete s piscima, izložbe, posjete knjižnici za djecu spojene s

projekcijom filmskih bajki, razgledavanjem knjiga ili lutkarskim kazalištem. Kao područna knjižnica brinula se o knjižnicama u svom području koje čini 69 javnih knjižnica, od toga 15 profesionalnih i 54 neprofesionalne. Savjetovala je i rad 15 knjižnica raznih centara. Selidba u prostor u kojemu se i sada nalazi protekla je 1986., svečano otvorenje održalo se 17. ožujka. Automatizirani knjižnični sistem LANius uvodi se u dječjem odjelu 1995., a u odjelu za odrasle počinje s radom 1998. Nakon toga instaliraju se i računala s pristupom na internet za javnost. Nakon rekonstrukcije 2002. otvara se galerija *Vednevnoci*. Od 1. 1. 2003. osnivačem knjižnice postaje grad te se mijenja naziv u Gradska knjižnica Hodonín. Ujedno postaje zadužena i za regionalnu službu u svom području čije su zadaće savjetodavna djelatnost, obrazovanje knjižničara, stvaranje izmjeničnog fonda, izrada statistika o djelatnosti knjižnice, pomoć s revizijom i drugo. Godine 2007. uvodi se sistem Clavius.²¹

Odjel za odrasle sastoji se od knjiga u slobodnom pristupu - beletristike, znanstvene literature, knjiga na engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Nalaze se tamo i časopisi, provodi se međuknjižnična posudba (domaća i međunarodna), ne nedostaju ni računala s pristupom internetu, katalogom a čitatelji mogu koristiti i wi-fi. Za srednjoškolce organizira seminare i književne susrete.²² U novije vrijeme uvodi se i sveučilište slobodnog vremena te virtualno sveučilište za osobe treće životne dobi.

Slika 10. Police s beletristikom na odjelu za odrasle

²¹ Městská knihovna Hodonín: sborník vydaný k 90. výročí veřejného knihovnictví ve městě. Str. 9.-15.

²² Isto, str. 25.-27.

Odjel za djecu namijenjen je djeci do 15 godina kojima se nudi beletristika, stručna literatura, pristup internetu, igraonica, organiziraju se programi za vrtiće i škole, lekcije knjižničarstva za najmlađe, razna natjecanja, radionice, programi za praznike, tečajevi i slično. Knjižnica se uključuje u akcije koje se provode na području cijele države, kao – *Březen - měsíc čtenářů* (Ožujak – mjesec čitatelja), *Noć s Andersenom*, *Knížka pro prvňáčka* (Knjižica za prvašića), *Celé Česko čte dětem* (Cijela Češka čita djeci), *Týden knihoven* (Tjedan knjižnica) i *Den pro dětskou knihu* (Dan dječje knjige).²³

Slika 11. Dio odjela za djecu

Čitaonica i učionica je prostor za učenje i čitanje. U njima su smještene periodika i referentna zbirka, zbirka zakona (tiskana i elektronička) te audio knjige. Čitatelji mogu iskoristiti pristup internetu.²⁴

Ogranak Brandlova, isto kao i središnja knjižnica nudi posudbenu zbirku beletristike za djecu i odrasle, stručnu literaturu i periodike. Opremljen je i računalima s pristupom internetu a za najmlađe organiziraju razne susrete i lekcije iz knjižničarstva.²⁵

²³ Městská knihovna Hodonín: sborník vydaný k 90. výročí veřejného knihovnictví ve městě. Str. 33.

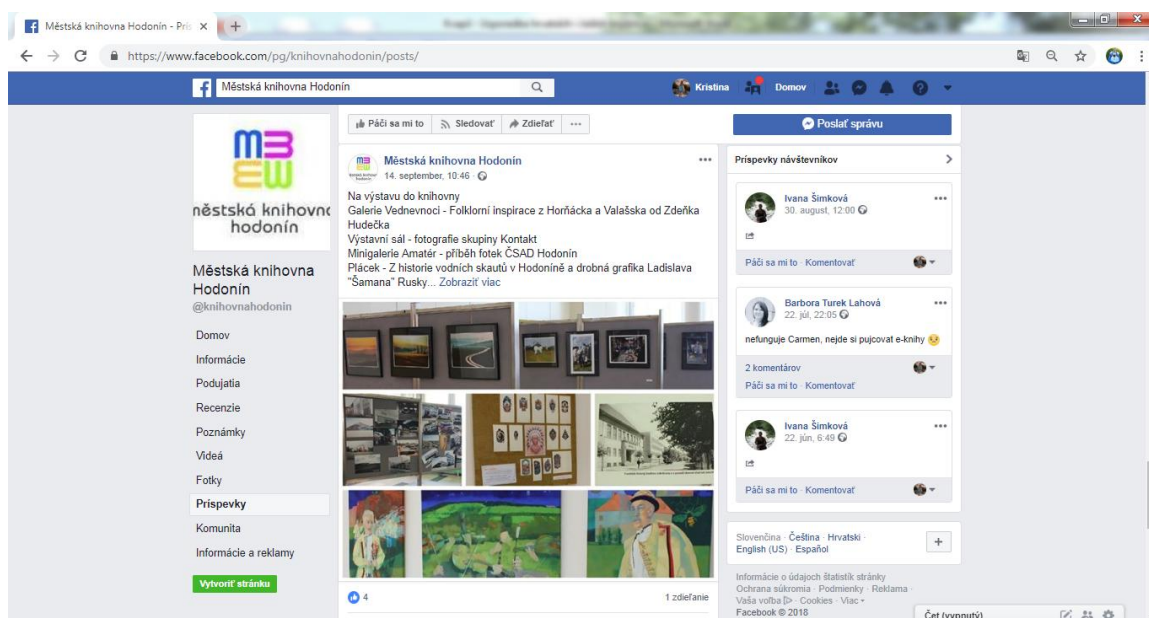
²⁴ Isto, str. 38.-39.

²⁵ Isto, str. 42.-43.

Odjel katalogizacije brine o nabavi i obradi knjiga. Osim toga, od 2003. ima regionalnu službu pa pruža za 79 knjižnica u svom području savjetodavne, obrazovne i koordinacijske službe te stvara izmjenični fond koji zatim posuđuje.²⁶

Zanimljivosti ove knjižnice su izložbeni prostori, posebno galerija *Vednevnoci* (doslovni prijevod: Noću i danju). Osim već poznatih autora, priliku za predstavljanje dobivaju i umjetnici koji tek počinju svoju karijeru, ali i lokalni talenti.²⁷ Galerija je iznimna upravo u tome što je doslovno možete posjetiti u bilo koje doba dana i noći. Radovi se nalaze u zatvorenom prostoru od kojih nas dijeli stakleni zid pa nije potrebno ulaziti u galeriju, već je dovoljno pogledati s ulice.

Njihova internetska stranica²⁸ je vesela (prevladava ružičasta boja) i dinamična. Na samom vrhu nalazi se tražilica, radno vrijeme i kontakt. Ispod toga je izbornik, slijedi u lijevom dijelu stranice prezentacija slika, ispod toga video na Youtubeu te kalendar događanja, a u desnom dijelu stranice podjela knjižnice na odjele ispod kojeg su reklame s najavom događanja u knjižnici. Nakon središnjeg dijela predstavljeni su noviteti u knjižnici, na čiju kupovinu mogu utjecati i sami čitatelji svojim prijedlozima. Na samom dnu su ispisani podaci za kontakt i još nekoliko korisnih linkova. Knjižnica ima stranicu na Facebooku (<https://www.facebook.com/knihovnahodonin/>), na slici niže možemo vidjeti kako izgleda.

Slika 12. Facebook stranica Gradske knjižnice Hodonín (preuzeto s: <https://www.facebook.com/pg/knihovnahodonin/posts/>)

²⁶ Městská knihovna Hodonín: sborník vydaný k 90. výročí veřejného knihovnictví ve městě. Str. 49.

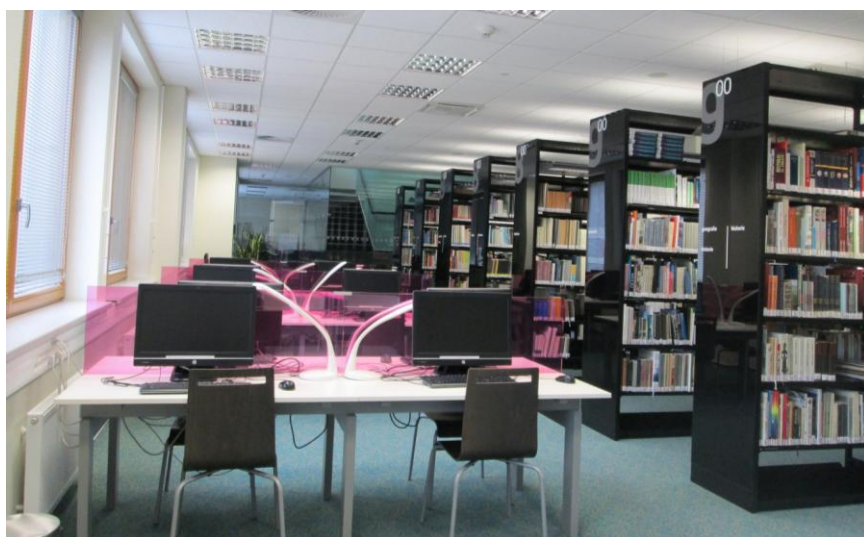
²⁷ Isto, str. 50.-51.

²⁸ Městská knihovna Hodonín. Dostupno na: <https://www.knihovnahod.cz/> (18. 8. 2018.)

2. 4. 5. Središnja knjižnica Učiteljskog fakulteta Masarykovog sveučilišta u Brnu

Fakultetska knjižnica nastala je 1947. godine. Od 1995. smještena je u suterenu jedne zgrade fakulteta. Godine 1996. joj se priključuje knjižnica zapadnih jezika i kultura. U sklopu druge fakultetske zgrade počinje 2012. g. gradnja Centra istraživačkih instituta i doktorskih studija (češki CVIDOS). Knjižnica je u tom novom prostoru svečano otvorena 2014.²⁹

Korisnici knjižnice su pretežno studenti i zaposlenici fakulteta, ali pristup je omogućen i široj javnosti, tako da se učlaniti mogu i absolventi Masarykovog sveučilišta i svi zainteresirani. Fond knjižnice proizlazi iz predmeta studiranja, kao što su pedagogija, psihologija, filologija i ostalo. Proteže se na četiri kata. U suterenu se osim zatvorenog spremišta nalazi širok izbor domaće i inozemne beletristike. Prvi kat sadrži građu od oznaka 000 pa do 610.05 prema univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji, znači od religije, preko opće i specijalne pedagogije, sve do udžbenika matematike, fizike, kemije... U jednom dijelu čitaonice nalaze se i zbornici radova s konferencija i seminara. Drugi kat je označen signaturama 700-970, to jest od umjetnosti, preko češkog jezika do povijesti. Treći kat je jezični, jer se tu nalaze engleska, njemačka, francuska i ruska literatura. Osim toga, smješteni su tamo časopisi i novine. Svaki kat je „obojen“ u druge boje. Prvi kat, s obzirom na to da je u ravnini sa zemljom je smeđe-zelen. Smeđe boje su tepisi, a zelena su pregradna stakla na stolovima. Drugi kat je neutralan, pa je tirkizno-ružičast (možemo vidjeti na Slici 13.) a treći, budući da je u visinama, ima boje neba i sunca – plavo-žute.

Slika 13. Drugi kat

²⁹ O knihovně, copyright 2009-2018. // Ústřední knihovna Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Dostupno na: <https://katedry.ped.muni.cz/knihovna/o-knihovne> (10. 7. 2018.)

Zidove ukrašavaju djela studenata likovne umjetnosti, čija je zasluga i označavanje polica. U knjižnici se nalaze fotelje, računala, učionice za tihi i tinski rad, selfcheck aparati, fotokopirni aparati i kvalitetni skeneri. Orijentacija je pomalo zbunjujuća, jedini ulaz i izlaz je na drugom katu. Za dolazak u ostale katove koristi se unutarnje stepenište ili dizalo.

Masarykovo sveučilište nema jednu središnju knjižnicu, ali zato u sklopu nje postoji devet središnjih fakultetskih knjižnica, centralne specijalizirane knjižnice te preko sto manjih područnih knjižnica. Stoga je nastao skupni katalog Aleph-MU u kojem studenti mogu pretraživati te ukoliko tražena literatura nije dostupna u knjižnici njihovog fakulteta, odmah vide da li je moguće posuditi je u knjižnici nekog drugog fakulteta.³⁰

U slučaju da su svi primjerci djela posuđeni, postoji još jedna mogućnost pristupa djelima. Dio fonda je digitaliziran. Sustav *e-prezenčka* omogućava pristup određenim (često traženim) djelima, ali samo sa računala u knjižnici. Dokumenti su u formatu PDF i nije ih moguće printati, kopirati, spremati ili slati e-mailom.

Središnja knjižnica također ima svoju internetsku stanicu³¹. U gornjem dijelu nalazi se logo knjižnice i tražilica. Ispod toga je jedan vodoravni izbornik i jedan na lijevoj strani. Stranica je dosta jednostavna, ali korisnik može doznati sve potrebne informacije.

2. 4. 6. Školske knjižnice u Češkoj

Školske se knjižnice ne spominju ni u Zakonu, ni općenito i nema ih puno. Tek poneke škole imaju knjižnice, ali ni te nisu previše opremljene. Primjerice, Gimnazija Brno (u ulici třída Kapitána Jaroše) u jednom kabinetu ima svega dva regala. Vidimo ih na Slici 14. O toj knjižnici brine učiteljica češkog jezika. Posudbe se odvijaju tijekom školskih odmora. Ipak, postoji Centar za školske knjižnice, otvoren u sklopu Nacionalnog pedagoškog muzeja i knjižnice Jana Amosa Komenskog u Pragu. Centar pomaže pri osnivanju školskih knjižnica, savjetuje pedagoge koji brinu o knjižnicama te knjižničare zaposlene u školi. No većinom u školama (pogotovo osnovnim) ne postoji potreba za otvaranjem knjižnica zato što već postojeće gradske i općinske knjižnice svojim radom zadovoljavaju potrebe učenika. Stoga se u tim knjižnicama i održava jako puno programa za škole koji su uvijek traženi i popunjeni.

---

³⁰ České souborné katalogy a portály, 8. 9. 2017.// Souborný katalog České republiky. Dostupno na: <https://www.caslin.cz/caslin/odkazy/ceske-souborne-katalogy#section-1> (12. 7. 2018.)

³¹ Knihovna Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Dostupno na: <https://katedry.ped.muni.cz/knihovna> (18. 9. 2018.)

Slika 14. Školska knjižnica Gimnazije Brno

2. 5. Značajni projekti u češkim knjižnicama

Jedan od najraširenijih projekata koji se provodi u suradnji sa školama je projekt za razvoj čitateljske pismenosti nazvan *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka* (Već sam čitatelj – Knjižica za prvašića). Kao što sam naziv kaže, namijenjen je prvačićima i ima za cilj razvijanje čitateljskih navika od samog početka školovanja. Organizira se posjet knjižnici i nekakva dodatna aktivnost. Nagrada za uspješno sudjelovanje u projektu je nova knjiga češke produkcije izdana specijalno za tu prigodu, a koja ujedno u sljedeće tri godine neće biti dostupna na tržištu. Nositelj ovog projekta je SKIP – Savez knjižničara i informacijskih djelatnika Češke Republike.³²

Vjerojatno najpoznatiji projekt, koji se kasnije raširio i u ostale države, je *Noc s Andersenem* (Noć s Andersenom). Prvi se put održao 2000. godine u gradu Uherské Hradiště. Za djecu je bila pripremljena noćna avantura u obliku čitanja bajki, natjecanja, igara i iznenađenja. Nakon toga su svi proveli noć u knjižnici. Ova akcija imala je jako dobar odaziv u javnosti. Već sljedeće godine održana je u 40 knjižnica, a taj broj se svake godine povećavao. 2002. se proširila u Slovačku, a 2003. u Poljsku. Ime je dobila po poznatom danskom piscu, a održava

---

³² Projekt *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka* 2017/2018, copyright 2010-2018.// Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Dostupno na: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2017-2018/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2017-2018> (6. 8. 2018.)

se oko 2. travnja., što je Međunarodni dan dječje knjige - ujedno dan rođenja Hansa Christiana Andersena. Najveće zasluge za ovaj projekt ima Klub dječjih knjižnica SKIP-a.³³

Sljedeći projekt za potporu čitanja kod djece odnosi se samo na Južnomoravsku regiju, a provode ga Moravska pokrajinska knjižnica i gradska knjižnica Břeclav. Naziva se *Jižní Morava čte* – Južna Moravska čita, a ove godine održava se već treću godinu za redom. Ovaj projekt privlači djecu u knjižnice putem literarnih, likovnih i audiovizualnih natjecanja. Osim toga, u knjižnicama se provode razna događanja – susreti s piscima, lokalnim autorima, autorska čitanja i slično.³⁴

Slika 15. Rekapitulacija projekta - popis knjižnica koje su sudjelovale, proglašenje pobjednika i prikaz nagrađenih radova

Knihovny.cz je najveći skupni katalog u Češkoj Republici. Njegova probna verzija objavljena je 2016. godine. Ideja je na jednom mjestu prikupiti sve informacije iz svih knjižnica. Korisnik u tražilicu unese traženu jedinicu, a prema lokaciji na kojoj se nalazi može vidjeti u kojoj najbližoj knjižnici postoji dostupan primjerak. Portal također omogućuje rezervacije posuđenih publikacija, narudžbe iz skladišta, produživanje posudbi, kod nekih knjižnica i online registraciju, plaćanje zakasnina te pretraživanje cjelovitih tekstova u elektroničkim

³³ O projektu, copyright 2010-2015.// Noc s Andersenem. Dostupno na: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html> (8. 8. 2018.)

³⁴ Jižní Morava čte, copyright 2016-2018.// Jižní Morava čte. Dostupno na: <http://jiznimoravacte.cz/> (8. 8. 2018.)

izvorima.³⁵ Osim toga, na njihovoj stranici možete pregledno pretražiti i adresar knjižnica u Češkoj Republici ili samo potražiti inspiraciju za čitanje.

2. 6. Općeniti zaključci

Češke knjižnice i u inozemstvu su poznate po tome što imaju najgušću mrežu narodnih knjižnica. Ranije spomenut zakon iz 1919. godine, tzv. 1. knjižnični zakon bio je namijenjen javnim općim knjižnicama, a određivao je da u svakoj općini mora postojati knjižnica. To je rezultiralo nastankom velikog broja knjižnica, što ima svoje dobre i loše strane. Naravno da je pozitivno to, što i u malim općinama postoji knjižnica, no neke od njih su upitne kvalitete. Onda se postavlja pitanje je li bolje nemati knjižnicu ili imati knjižnicu upitne kvalitete.

Bez obzira na razvoj digitalnih tehnologija, tiskane knjige u češkim knjižnicama nisu napuštene, već imaju svoje korisnike. Češki zavod za statistiku je potvrdio da je broj čitatelja mirno porastao, a potvrđuju to i knjižnice.³⁶

---

³⁵ O portálu, 25. 9. 2017.// Knihovny.cz. Dostupno na: <https://www.knihovny.cz/Portal/Page/o-portalu> (8. 8. 2018.)

³⁶ Petr Tichý. Čtenářů mírně přibývá. Potvrzují to statistiky i knihovny. 9. 5. 2018.// Český rozhlas Brno. Dostupno na: <https://brno.rozhlas.cz/ctenaru-mirne-pribyva-potvrzuj-i-knihovny-7202075> (9. 8. 2018.)

3. Razlike između čeških i hrvatskih knjižnica

3. 1. Metoda usporedbe

U narednom dijelu ćemo probati povući neke zajedničke crte, odnosno pogledati u čemu se češke i hrvatske knjižnice razlikuju. Najprije navodimo neke općenite činjenice, zatim osnovne podatke o nekim vrstama knjižnica, a nakon toga uspoređujemo dvije knjižnice iste vrste. Pri tome posvećujemo pozornost dostupnosti knjižnice korisniku, npr. cijena članarine, uvjeti posudbe i sl. U današnje vrijeme je vrlo važno biti dostupan i ažuran na internetskim stranicama te na društvenim mrežama, tako da se površno dotičemo i toga.

3. 2. Općenito o hrvatskim i češkim knjižnicama

Da bi mogli uspoređivati knjižnice, najprije ćemo navesti nekoliko osnovnih informacija o ovim dvjema državama. Češka ima oko 10,5 milijuna stanovnika, površina joj je 78 886 km² a podijeljena je na 14 pokrajina. Prema popisu stanovništva iz 2011. zapisano je 602 gradova i 6246 općina. Hrvatska ima površinu 56 594 km², 4,3 milijuna stanovnika, 21 županiju, 128 gradova i 428 općina.

Prema adresaru knjižnica, Češka ima 6593 knjižnice, od toga 5502 gradskih i općinskih. U hrvatskom upisniku knjižnica nalaze se 1603 knjižnice, od kojih je najviše – 1167, školskih knjižnica. U Češkoj obavezni primjerak ima pet primjeraka – dva se šalju Nacionalnoj knjižnici u Prag, jedan Moravskoj pokrajinskoj knjižnici u Brno, jedan Znanstvenoj knjižnici u Olomouc te jedan županijskoj knjižnici. Prisjetimo se, u Hrvatskoj nakladnici dostavljaju devet primjeraka Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Od toga ona zadržava dva primjerka, a po jednom primjerku šalje sveučilišnim knjižnicama u Splitu, Rijeci, Puli, Osijeku i Mostaru te općeznanstvenim knjižnicama u Dubrovniku i Zadru. Češki Zakon o knjižnicama knjižnice dijeli prema osnivaču, a hrvatski prema namjeni i sadržaju fonda.

3. 3. Usporedba hrvatskih i čeških knjižnica

3. 3. 1. Usporedba Nacionalne i sveučilišne knjižnice Zagreb s Moravskom pokrajinskom knjižnicom u Brnu

Članak 14. Zakona o knjižnicama piše: „Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK) je javna ustanova od nacionalnog značenja koja obavlja knjižničnu i informacijsku djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske i središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu kao i

znanstveno-istraživačku i razvojnu djelatnost radi unapređivanja hrvatskog knjižničarstva te izgradnje i razvoja hrvatskoga knjižničnog sustava.³⁷ Ona prikuplja, izgrađuje i organizira hrvatsku i nacionalnu zbirku knjižnične građe (uključujući elektroničku), usklađuje nabavu inozemne znanstvene literature na nacionalnoj razini i na razini Sveučilišta u Zagrebu, izrađuje kataloge i skupne kataloge, obavlja djelatnost nacionalnog bibliografskog središta, izrađuje tekuće retrospektivne i specijalne baze podataka. Nacionalna i sveučilišna knjižnica središnja je matična knjižnica Hrvatske, te kao takva ima zadaću obavljati stručni nadzor, organizirati i razvijati mreže knjižnica u Republici Hrvatskoj te promicati stručni rad u knjižnicama na načelima suvremene knjižnične teorije i prakse. Matična se služba dijeli na sveučilišne/visokoškolske/specijalne, narodne, školske knjižnice te baštinske zbirke/knjižnice.³⁸ Zakon o knjižnicama³⁹ nalaže da Nacionalna i sveučilišna knjižnica prima obvezni primjerak, odnosno njih devet, koje dostavljaju nakladnici. Temeljem toga NSK je nacionalno bibliografsko središte i izrađuje Hrvatsku nacionalnu bibliografiju, koju čine Niz A – Knjige, Niz B – Prilozi u časopisima i zbornicima te Niz C – Serijske publikacije. Postoje također ostale hrvatske bibliografije te knjige u tisku – CIP. Ostale djelatnosti koje obavlja su: informacijska, obrazovna, nakladnička, izložbena i promotivna te djelatnost pohrane, zaštite i konzervacije.⁴⁰ U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici postoje tri vrste zbirke: digitalne, zbirke građe posebne vrste te zbirke u čitaonicama. Tako možemo pogledati sljedeće digitalne zbirke: Zvuci prošlosti, Digitalizirana baština, Stare hrvatske novine, Stari hrvatski časopisi, Hrvatski arhiv weba, Digitalni akademski repozitorij i Virtualna zbirka djela Ruđera Boškovića. Među zbirke građe posebne vrste spadaju: Zbirka rukopisa i starih knjiga, Grafička zbirka, Zbirka zemljopisnih karata i atlasa i Zbirka muzikalija i audiomaterijala. Zbirke u čitaonicama su: Referentna zbirka, Zbirka knjižničarstva, Zbirka doktorskih disertacija i magistarskih radova, Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu te Zbirka službenih publikacija.⁴¹

Počeci ove knjižnice sežu u 1607. godinu, a povezani su s isusovcima. Iz 1611. potječu podatci o prvim upisanim knjigama, a 1645. godine je knjižnica imala posebnu dvoranu, knjižničara i pravila o čuvanju i posuđivanju knjiga. Godine 1776., nakon nedavnog ukinuća

---

³⁷ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997). Dostupno i na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/267274.html> (15. 08. 2018.)

³⁸ Temeljne djelatnosti, 23. 01. 2012. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti> (16. 08. 2018.)

³⁹ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105 (1997). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/267274.html> (16. 08. 2018.)

⁴⁰ Temeljne djelatnosti, 23. 01. 2012. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti> (16. 08. 2018.)

⁴¹ Zbirke, 2017. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/category/zbirke> (16. 8. 2018.)

isusovačkog reda, knjižnica prelazi u sastav Kraljevske zagrebačke akademije znanosti. Godinu dana kasnije Adam Baltazar Krčelić oporukom ostavlja dar povijesnog sadržaja, a u darovnici nalaže da knjige moraju biti dostupne široj javnosti. Godine 1816. Knjižnica ostvaruje pravo obaveznog primjerka iz Pešte, a 1837. iz cijele Hrvatske i Slavonije, čime dobiva nacionalni značaj. Antun Kukuljević joj daje latinsko ime Nationalis Academica Bibliotheca, čime već tad ističe njezinu dvojnju funkciju. Osnivanjem Sveučilišta Franje Josipa I. 1874. dobiva naziv Sveučilišna knjižnica. Izgradnja današnje zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice počela je 1988., no zbog rata i ostalih poteškoća otvorena je tek 28. svibnja 1995.⁴²

Moravska pokrajinska knjižnica nije nacionalna knjižnica, ali je na razini odmah ispod nje. Sa svojim fondom od 4,2 milijuna svezka ponosno ističe da je druga najveća knjižnica u Češkoj. NSK (najveća u Hrvatskoj), ima u svom fondu oko 3,5 milijuna svezaka. Broj registriranih članova u NSK prelazi 15 000, a MPK 20 000. Godišnja članarina za odraslu osobu u NSK iznosi godišnje 200 kn, za studente 100. Cjenik Moravske pokrajinske knjižnice je sličan – studenti godišnje plaćaju 100 čeških kruna, a ostali građani (do 65 godina) 200 Kč. Razlika je samo u tome, što je tečaj kuna-kruna 0,28, tj. jedna kuna je 3,5 krune. Knjige se iz obje knjižnice posuđuju na mjesec dana, a limit je u Zagrebu 5 knjiga, a u Brnu 20 (uz još 20 posudbi knjiga za korištenje u čitaonicama). Što se pak tiče internetskih stranica, obje knjižnice redovito objavljuju nove aktualnosti, pozive na razne događaje, obilježavanje obljetnica i slično. Međutim, ako otvorite neke druge stranice osim početne, na stranici Nacionalne i sveučilišne knjižnice možete vidjeti jako puno neažuriranih podataka. Dok su sve stranice Moravske pokrajinske knjižnice zadnji put uređivane ove godine, velik dio stranice NSK nije uređivan od 2012. MPK na svojoj početnoj stranici ima ispis događanja za svaki dan, a vrlo je aktivna i na društvenoj mreži Facebook. Stranica NSK na Facebooku je također kvalitetna. S obzirom na to da korisnici na tim stranicama mogu ocijeniti knjižnice, navodim i ocjene koje ove dvije knjižnice trenutno imaju: NSK 3,8 od 5, a MPK 4,3 od 5.

3. 3. 2. Usporedba narodnih knjižnica – Pučke knjižnice i čitaonice Daruvar s Gradskom knjižnicom Hodonín

Narodna je knjižnica lokalno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i informacija. Službe su namijenjene apsolutno svim

---

⁴² Povijesni pregled, 16. 12. 2011.// Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/povijesni-pregled/> (20. 8. 2018.)

članovima zajednice bez diskriminacije, dapače, posebno se brinu za pripadnike jezičnih manjina, osobe s invaliditetom, bolesnike u bolnicama ili zatvorenike, a građu osiguravaju za sve dobne skupine.

Standardi za narodne knjižnice⁴³ u Članku 4. pišu: „Narodne knjižnice mogu biti općinske, gradske ili županijske i kulturna su i informacijska središta za stanovnike područja na kojemu djeluju. U obavljanju svojih zadaća narodne knjižnice surađuju i koordiniraju svoj rad međusobno i s drugim knjižnicama u sklopu hrvatskog knjižničnog sustava.“ Prema broju stanovnika narodne knjižnice se dijele u tipove prema veličini područja. Matična služba narodnih knjižnica sastoji se od Nacionalne i sveučilišne knjižnice, županijskih knjižnica te ostalih narodnih knjižnica. U Češkoj, zbog velikog broja narodnih knjižnica postoji još jedan stupanj između županijske i ostalih knjižnica. Tamo su u svakoj županiji odabrane još neke veće knjižnice (primjerice, u Južnomoravskoj županiji njih 7), koje nadgledaju rad ostalih knjižnica u svom području i pomažu im.

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice⁴⁴ kaže da se mreža narodnih knjižnica mora vezati uz nacionalne, regionalne, znanstvene i stručne knjižnice, kao i uz knjižnice škola, fakulteta i sveučilišta. Mrežu knjižnica na svom području ustrojava središnja narodna knjižnica, koja može imati ustrojbene jedinice – ogranke, knjižnične stanice, knjižnične stacionare i stajališta pokretne knjižnice. Središnja narodna knjižnica je za korisnike otvorena najmanje 60 sati tjedno, ogranak 30, stanica 5 a stacionar 2 sata tjedno. Dok knjižnica i ogranak imaju vlastiti kompletni fond, knjižnična stanica je zbirka od najmanje 250 knjiga, a stacionar 100 knjiga. U malim, razasutim naseljima gdje ne postoje uvjeti za druge oblike djelovanja knjižnice osnivaju se pokretne knjižnice-bibliobusi. Njihov rad je posebno uređen standardima.⁴⁵ S obzirom na to da su narodne knjižnice namijenjene najširem krugu čitatelja, razvijaju se posebne službe za posebne kategorije korisnika, primjerice bebe i djecu rane dobi, mlade, korisnike s posebnim potrebama, multikulturalne zajednice i sl.

U Republici Hrvatskoj su prema popisu stanovništva iz 2011. godine zabilježene 22 nacionalne manjine. One imaju niz posebnih prava, kao npr. služenje svojim jezikom i pismom, odgoj i obrazovanje na jeziku kojim se služe, održavanje, razvoj i iskazivanje

---

⁴³ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000). Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/standardi_narodne.htm (17. 8. 2018.)

⁴⁴ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 106.

⁴⁵ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000). Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/standardi_narodne.htm (17. 8. 2018.)

vlastite kulture itd.⁴⁶ Razvojem multikulturalnosti u hrvatskom društvu, a u skladu s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu, razvijen je tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća program Središnjih knjižnica nacionalnih manjina. Prve su knjižnice službeno osnovane 1991. godine odlukom Vladinog ureda za nacionalne manjine te Razvojne službe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.⁴⁷ Programi središnjih knjižnica su se do 2000. godine financirali putem Vladinog ureda za nacionalne manjine, no od travnja 2000. godine odlukom Vlade Republike Hrvatske prelaze u djelokrug Ministarstva kulture. Ministarstvo osigurava sredstva za plaće djelatnika te sredstva za realizaciju programa središnjih knjižnica.⁴⁸

Danas djeluju sljedeće manjinske knjižnice: Središnja knjižnica Mađara u Gradskoj knjižnici Beli Manastir, Središnja knjižnica Talijana u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula, Središnja knjižnica Čeha u Pučkoj knjižnici i čitaonici u Daruvaru, Središnja knjižnica Slovenaca u Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu, Središnja knjižnica Albanaca u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića (Knjižnice grada Zagreba), Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca u Gradskoj knjižnici Knjižnica grada Zagreba, Središnja knjižnica Austrijanaca u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, Središnja knjižnica Srba pri Srpskom kulturnom društvu Prosvjeta u Zagrebu, Središnja knjižnica Slovaka u Hrvatskoj narodnoj knjižnici i čitaonici Našice te Središnja knjižnica Bošnjaka u Narodnoj knjižnici i čitaonici Vlado Gotovac Sisak. Središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Češkoj u ovakvom obliku nema, postoje tek razni odjeli s literaturom na stranom jeziku.

Prva informacija o čitaonici u Daruvaru potječe iz 1872. godine, no detaljniji podaci o njezinu radu nisu sačuvani. Godine 1894. spominje se Daruvarska čitaonica, 1912. Hrvatska i Srpska čitaonica. Osim toga, u gradu je radila i kupališna čitaonica. Godine 1907. osnovana je Češka beseda Daruvar, u čijem je sastavu od samog početka knjižnica i čitaonica. Puni procvat knjižnica u Daruvaru doživljava između dva svjetska rata. Radnička čitaonica (koja je imala i funkciju knjižnice) osnovana je 1935. Ideja o osnivanju gradske knjižnice javila se početkom

---

⁴⁶ Položaj i prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, copyright 2018. // Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Vlada Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/polozaj-i-prava-pripadnika-nacionalnih-manjina-u-republici-hrvatskoj/353> (18. 8. 2018.)

⁴⁷ Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : vodič. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 9.

⁴⁸ Središnje knjižnice nacionalnih manjina. 2014. // Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=200> (19. 8. 2018.)

Drugog svjetskog rata, ali do realizacije je došlo tek 1948. g. Na današnju adresu preseljena je 1984., a ime Pučka knjižnica i čitaonica nosi od 1993. godine.⁴⁹

Knjižnica se sastoji od četiri dijela: Odjela za odrasle, Dječjeg odjela, Studijskog odjela te Središnje knjižnice za češku manjinu u Republici Hrvatskoj. U sklopu Odjela za odrasle nalazi se čitaonica dnevnog tiska te nekoliko računala za pristup internetu. Računala su nezaobilazna i na Dječjem odjelu, gdje je pak najposjećenija igraonica. Igraonice za djecu održavaju se svakog četvrtka, u slučaju velikog interesa dodan je još jedan termin u srijedu. Studijski odjel posebno se brine za studente, pa preko ljeta nudi članstvo za sniženu cijenu. Inače se na tom odjelu nalazi zavičajna zbirka, BIH kutak (na slici niže) te *relax* zona. Središnja knjižnica Čeha smještena je u velikoj multifunkcionalnoj dvorani gdje se održavaju razni programi, predavanja, promocije...

Slika 16. BiH kutak

Središnja knjižnica Čeha bila je prva knjižnica u Hrvatskoj koja se prijavila za sudjelovanje u NAPLE-ovom Programu sestrinskih knjižnica. Poziv je bio objavljen potkraj 2011. godine. Daruvarska knjižnica se povezala sa Gradskom knjižnicom Český Těšín, koja je također multikulturalna (nalazi se blizu poljske granice). Već krajem ožujka sljedeće godine zajedno su organizirale Noć s Andersenom, tijekom koje su sudionici međusobno pričali putem Skype-a. Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar tako je postala prva knjižnica u Hrvatskoj koja je organizirala Noć s Andersenom, projekt koji se kasnije proširio i na ostale hrvatske

⁴⁹ O nama, copyright 2016.// Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar. Dostupno na: <https://knjiznica-daruvar.hr/o-nama/> (20. 8. 2018)

knjižnice. Suradnja ovih dviju sestrinskih knjižnica se nastavila do danas, a rezultirala je brojnim zajedničkim projektima. Sve informacije dostupne su na zajedničkoj internetskoj stranici.⁵⁰

Grad Daruvar ima oko 11 000 stanovnika, a Hodonín dvostruko više. Obje knjižnice se trude za svoje korisnike, ali i širu javnost, pripremiti niz kulturnih događanja. Gradska knjižnica Hodonín puno surađuje sa školama i organizira programe za djecu. Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar svojim aktivnostima privlači niz korisnika u knjižnicu, ali ujedno i potiče kulturni život u samom gradu. Što se tiče internetskih i facebook stranica, obje knjižnice su aktivne i ažurne. Ono u čemu postoji razlika je plaćanje usluge korištenja interneta. Dok u Daruvaru sat vremena članovi knjižnice plaćaju 3 kn, a ostali posjetitelji 5 kn, u Hodonínu je to besplatno za sve. Da ponovimo, isto tako (besplatno za sve korisnike) je i u Knjižnici Jiříja Mahena u Brnu, koju bi prema veličini mogli usporediti s Knjižnicama grada Zagreba. U KGZ-u članovi ne plaćaju, ali korisnicima koji nisu članovi se ta usluga naplaćuje. Godišnja članarina u Hodonínu za fizičke osobe iznosi 150 Kč, za studente (i umirovljenike) 70 Kč. U Daruvaru svi plaćaju 60 kuna, za studente postoji samo „ljetna“ članarina od 1. 6. do 1. 10. za 20 kuna. Odjednom je moguće posuditi dvije knjige i jednu jedinicu AV građe i obrnuto. Knjige se posuđuju na 15 dana, CD-i na 5, a DVD-i na 3 dana. Gradska knjižnica Hodonín većinu fonda posuđuje na 31 dan.

3. 3. 3. Usporedba visokoškolskih knjižnica – Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sa Središnjom knjižnicom Učiteljskog fakulteta Masarykovog sveučilišta u Brnu

Knjižnice namijenjene studentima, profesorima i ostalim zaposlenicima fakulteta. Kao primjer ćemo uzeti Knjižnicu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Filozofski fakultet ima 23 odsjeka. Prije je svaki odsjek imao svoju knjižnicu, no 2009. godine otvorena je velika zajednička zgrada. Danas je to druga najveća knjižnica u Zagrebu. I ne samo to, početkom lipnja knjižnica je uvrštena među 32 najljepše knjižnice svijeta prema izboru mrežne enciklopedije arhitekture.⁵¹

---

⁵⁰ Sister Libraries – Městská knihovna Český Těšín, Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar. Dostupno na: <http://www.daruvar-tesin.wz.cz/#V%C3%ADt%C3%A1me> (21. 8. 2018.)

⁵¹ Knjižnica uvrštena među 32 najljepše knjižnice svijeta, 11. 6. 2018.// Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: http://knjiznica.ffzg.unizg.hr/newsletter/knjiznica-uvrtena-meu-32-najljepse-knjiznice-svijeta#idMra8uZcTchG7bkG_Q1lpFg (22. 8. 2018.)

Ulaz u knjižnicu nalazi se unutar fakulteta. U knjižnicu može ući bilo tko, ali posuditi knjige ili koristiti računalo mogu samo članovi. Fond se proteže na sedam katova (uključujući prizemlje i zatvoreno spremište na razini -1). Osim literature za sve studijske grupe, u knjižnici se nalazi i zbirka stare i rijetke građe te audiovizualna zbirka. Za održavanje radionica, konferencija ili projekcije filmova tu su računalna učionica, konferencijska i mala audiovizualna dvorana, koje je moguće unajmiti.

Članstvo u češkim visokoškolskim knjižnicama za studente, profesore i ostale zaposlenike je besplatno. Središnja knjižnica Učiteljskog fakulteta učlanjuje i javnost, koja za prvo učlanjenje plaća 200 kruna, a za produženje iskaznice 100 kruna. Odjednom je moguće posuditi najviše 30 naslova i to na mjesec dana. Knjižnica Filozofskog fakulteta studentima posuđuje 6 jedinica na razdoblje od 14 dana a zaposlenicima 30 jedinica na 180 dana. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu je veća, pa se u njoj odvija puno više događaja. U zadnje vrijeme se posebno trudi privući čitatelje te je izrazito aktivna na društvenim mrežama. Knjižnica Učiteljskog fakulteta u Brnu je aktivna, ali malo manje. Internetske stranice obiju knjižnica su ažurne.

3. 3. 4. Usporedba školskih knjižnica

U promicanju čitalačkih navika i razvijanju pozitivnog odnosa prema knjizi i čitanju, veliku ulogu zauzimaju i školske knjižnice. Knjižnično osoblje potiče upotrebu knjiga i drugih informacijskih izvora a dokazano je da suradnja knjižničara i učitelja dovodi do više razine pismenosti, čitanja, učenja, rješavanja problema i svladavanja informacijskih i komunikacijskih vještina učenika.⁵² Važno je napomenuti kako učenici nisu jedini korisnici školske knjižnice, to su i učitelji, ostali zaposlenici ili čak roditelji, a knjižnične službe trebaju biti prilagođene svim korisnicima. Školska knjižnica je sastavni dio obrazovnog procesa. Neke od njezinih temeljnih zadaća su: potpora obrazovnim ciljevima i zadacima iz nastavnog plana i programa škole; poticanje trajnih čitateljskih navika; organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijest; suradnja s učenicima, nastavnicima, administrativnim osobljem i roditeljima; promicanje čitanja i korištenja školske knjižnice u školskoj i široj društvenoj zajednici.⁵³

---

⁵² UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000). Dostupno i na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.htm> (23. 08. 2018.)

⁵³ IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 32.

U Hrvatskoj skoro sve, čak i one manje škole imaju svoje knjižnice. U Češkoj to nije tako. Primjerice, u Češkoj osnovnoj školi Josipa Ružičke u Končanici 2004. g. otvorena je knjižnica Tomaša Garriguea Masaryka. Do tada je u školi bilo tek nešto malo lektira i te knjige su bile smještene u maloj polici u jednom razredu. No, nakon rekonstrukcije škole, uglavnom zahvaljujući donaciji iz Češke, škola je dobila digitalnu tehnologiju, namještaj, igre i veću količinu knjiga. Jedan dio polica možemo vidjeti na sljedećoj slici.

Slika 17. Knjižnica ČOŠ Josip Ružička Končanica

Od tada knjižnica zauzima veći prostor i zapošljava knjižničarku na pola radnog vremena. Iako je škola u protekloj školskoj godini imala sveukupno tek 135 učenika, knjižnica je jako aktivna i za svoje članove priprema niz događanja. Nezaobilazna je Noć s Andersenom, zatim se održava Tulum s(l)ova – projekt za poticanje čitanja naglas, školska knjižnica se uključila u nacionalni projekt Čitamo mi, u obitelji svi, a na inicijativu knjižničarke škola organizira smotru Volim svoj zavičaj. O svim provedenim aktivnostima moguće je informirati se na internetskoj stranici⁵⁴ ili Facebook stranici knjižnice.

---

⁵⁴Knjižnica.// Češka osnovna škola Josipa Ružičke Končanica. Dostupno na: <http://os-ceska-jruzicka-koncanica.skole.hr/skola/knjiznica> (18. 9. 2018.)

4. Zaključak

Cilj ovog rada bio je upoznati se s češkim knjižnicama i usporediti ih s hrvatskima. Češki i hrvatski knjižnični sustav se razlikuju u mnogočemu, počevši od podjele knjižnica. Zatim vidimo da Češka ima općenito puno više knjižnica. To je zahvaljujući zakonu iz 1919. godine, radi kojeg je nastala najgušća mreža narodnih knjižnica na svijetu. Hrvatska nema knjižnicu u baš svakoj općini, ali zato ima razvijen sustav knjižničnih stanica, stacionara i bibliobusa. Bibliobuse možemo naći i u Češkoj, ali puno manje. Ono što Češka nema su Središnje knjižnice nacionalnih manjina, ali zato u većini knjižnica postoje zbirke na stranim jezicima. Malo je školskih knjižnica, za razliku od hrvatskog sustava, u kojemu najveći dio zauzima upravo ta vrsta knjižnica.

Ono što imaju sve češke knjižnice koje u ovom radu spominjemo su biblioboxi, velike limene kutije u koje članovi mogu vraćati knjige. Služe prvenstveno vraćanju knjiga izvan radnog vremena knjižnice, ili ako je čitatelj u žurbi pa ne stigne ući u knjižnicu i doći vratiti knjigu na pult. Primjerice, u slučaju Središnje knjižnice Učiteljskog fakulteta, koja ima dvije zgrade međusobno udaljene 300-tinjak metara, bibliobox se nalazi u onoj zgradi u kojoj nije knjižnica.

Druga stvar koja je sasvim uobičajena u svim češkim knjižnicama su rezervacije posuđene građe. Jedino što je u nekim knjižnicama ova usluga besplatna, a u nekima se naplaćuje. U hrvatskim knjižnicama toga nema u svim knjižnicama. Primjerice, Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu rezervacije je uvela tek 1. 6. 2018. godine. Puno ranije se u Češkoj počelo i s posuđivanjem e-čitača, a ujedno tu uslugu pruža puno više čeških nego hrvatskih knjižnica. Češke knjižnice također omogućuju besplatan pristup internetu svim posjetiteljima, dok se u nekim hrvatskim knjižnicama ta usluga još uvijek naplaćuje (negdje samo neregistriranim korisnicima).

U usporedbi na kraju rada mogli smo primjetiti i da su knjižnice u Češkoj puno dostupnije čitateljima. Članarine su u pravilu niže a rokovi i limiti posudbi duži i veći. Nameće se tako zaključak, da je drugačiji politički smjer, kojim su Češka i Hrvatska krenule nakon raspada Austro-Ugarske itekako utjecao na ekonomski razvoj tih država. Najveća je razlika pak vidljiva nakon nastanka samostalnih država (nakon raspada Čehoslovačke i Jugoslavije) 90-ih godina prošlog stoljeća. Ako je država ekonomski razvijena, što Češka definitivno je (uz najnižu stopu nezaposlenosti u Europskoj Uniji – oko 3%), jasno je da može više ulagati u kulturu i tako je podupirati. Dok se hrvatski knjižničari većinom žale na nedostatak sredstava

za nabavu novih knjiga, u Češkoj ponekad veći problem predstavlja nedostatak prostora za sve novitete koje su mogli kupiti zahvaljujući dostatnim financijskim sredstvima za rad. Međutim, i u Hrvatskoj se i unatoč manjim sredstvima provodi niz hvalevrijednih knjižničnih projekata.

Literatura

Dějiny knihoven a knihovnictví, Jiří Cejpek et al., Univerzita Karlova v Praze : Nakladatelství Karolinum, 2002.

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Knihovna pro město. Brno; Knihovna Jiřího Mahena v Brně, 2001.

Kubíček, J. ; Bar, P. Moravská zemská knihovna v Brně 1808-2008 : knihovní sbírky. Brno : Moravská zemská knihovna v Brně, 2008.

Městská knihovna Hodonín: sborník vydaný k 90. výročí veřejného knihovnictví ve městě.

Národní knihovna ČR : průvodce historií. Praha; Národní knihovna, 2002.

Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : vodič. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Internetski izvori

České souborné katalogy a portály, 8. 9. 2017.// Souborný katalog České republiky. Dostupno na: <https://www.caslin.cz/caslin/odkazy/ceske-souborne-katalogy#section-1>

Historie, 14. 3. 2014. // Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/o-knihovne/historie>

IFLA-in Manifest o Internetu. // Slobodan pristup informacijama u službi kulturnog razvitka: zbornik radova. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002. Dostupno i na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/IFLA_manifest_o_Internetu.htm

Jižní Morava čte, copyright 2016-2018.// Jižní Morava čte. Dostupno na: <http://jiznimoravacte.cz/>

Knjižnica.// Češka osnovna škola Josipa Ružičke Končanica. Dostupno na: <http://os-ceska-jruzicka-koncanica.skole.hr/skola/knjiznica>

Knjižnica uvrštena među 32 najbolje knjižnice svijeta, 11. 6. 2018.// Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: http://knjiznica.ffzg.unizg.hr/newsletter/knjiznica-uvrtena-meu-32-najljepe-knjiznice-svijeta#idMra8uZcTchG7bkG_Q1lpFg

Knjižnice i intelektualna sloboda. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000). Dostupno i na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/kiis.htm>

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR. 10. 1. 2018. // Informace pro knihovny. Dostupno na: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/metodicky-pokyn-ministerstva-kultury-k-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-a-jejich-koordinaci-na-uzemi-cr>

O knihovně, copyright 2009-2018. // Ústřední knihovna Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Dostupno na: <https://katedry.ped.muni.cz/knihovna/o-knihovne>

Orientace ve fondu Ústřední knihovny, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/orientace-ve-fondu>

O nama, copyright 2016.// Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar. Dostupno na: <https://knjiznica-daruvar.hr/o-nama/>

O nás, copyright 2018. // Europe Direct Brno. Dostupno na: <http://www.europedirect.cz/info-centra/detail/1-brno>

O portálu, 25. 9. 2017.// Knihovny.cz. Dostupno na: <https://www.knihovny.cz/Portal/Page/o-portalu>

O projektu, copyright 2010-2015.// Noc s Andersenem. Dostupno na: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

Petr Tichý. Čtenářů mírně přibývá. Potvrzují to statistiky i knihovny. 9. 5. 2018.// Český rozhlas Brno. Dostupno na: <https://brno.rozhlas.cz/ctenaru-mirne-pribyva-potvrzují-statistiky-i-knihovny-7202075>

Položaj i prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : normativni okvir. 2012. // Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Vlada Republike Hrvatske.

Dostupno na :
http://www.uljppnm.vlada.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=52

Povijesni pregled, 16. 12. 2011. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Dostupno na:
<http://www.nsk.hr/povijesni-pregled/>

Preporuke za knjižnično zakonodavstvo i politiku u Europi // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43. 3(2000). Dostupno i na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/preporuke.htm>

Projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2017/2018, copyright 2010-2018. // Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Dostupno na:
<https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2017-2018/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2017-2018>

Rekonstrukce Ústřední knihovny, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/rekonstrukce-ustredni-knihovny>

Sister Libraries – Městská knihovna Český Těšín, Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar. Dostupno na: <http://www.daruvar-tesin.wz.cz/#V%C3%ADt%C3%A1me>

Središnje knjižnice nacionalnih manjina. 2014. // Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=200>

Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000). Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/standardi_narodne.htm

Starý Lískovec, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/knihovna-provozy/stary-liskovec>

Studovny, 5. 4. 2018. // Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/studovny>

Temeljne djelatnosti, 23. 01. 2012. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti>

UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000). Dostupno i na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.htm>

Výpůjční služby, copyright 2009-2018. // Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Dostupno na: <http://www.kjm.cz/vypujcni-sluzby>

Zahraniční knihovny, 27. 4. 2018. // Moravská zemská knihovna. Dostupno na: <https://www.mzk.cz/studovny/zahranicni-knihovny>

Základní dokumenty, 29. 1. 2018. // Národní knihovna České republiky. Dostupno na: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/zakladni-dokumenty>

Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997). Dostupno i na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/267274.html>

Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), 23. 3. 2018. // Informace pro knihovny. Dostupno na: http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/Zakon257.htm

Zbirke, 2014. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/category/zbirke>

Popis priloga

Slika 1. Adresar čeških knjižnica (preuzeto s: https://www.knihovny.cz/Search/Results/?lookfor0%5B%5D=&type0%5B%5D=Libraries&boo0%5B%5D=AND&filter=&daterange=&publishDatefrom=&publishDateto=&limit=10&sort=relevance&page=1&searchTypeTemplate=basic&database=Solr&keepFacetsEnabled=true&join=AND).....	7
Slika 2. Ulaz u knjižnicu	12
Slika 3. Polica s naručenim knjigama	13
Slika 4. Čitaonica periodike	14
Slika 5. Knjižnica iznutra – lijevo dizalo, u gornjem dijelu slike galerija, dolje posudbeni pult	18
Slika 6. Odjel za odrasle - literatura na stranim jezicima.....	19
Slika 7. Pogled iz dječje knjižnice na prostoriju za mlade.....	20
Slika 8. Radni stol Jiříja Mahena	22
Slika 9. Radionica za djecu u ogranku Brno-Starý Lískovec.....	23
Slika 10. Police s beletristikom na odjelu za odrasle	24
Slika 11. Dio odjela za djecu.....	25
Slika 12. Facebook stranica Gradske knjižnice Hodonín (preuzeto s: https://www.facebook.com/pg/knihovnahodonin/posts/).....	26
Slika 13. Drugi kat	27
Slika 14. Školska knjižnica Gimnazije Brno.....	29
Slika 15. Rekapitulacija projekta - popis knjižnica koje su sudjelovale, proglašenje pobjednika i prikaz nagrađenih radova	30
Slika 16. BiH kutak	37
Slika 17. Knjižnica ČOŠ Josip Ružička Končanica	40

Sažetak: Usporedba hrvatskih i čeških knjižnica

Ovaj rad donosi uvid u funkcioniranje čeških knjižnica. Najprije su navedene općenite informacije, a zatim detaljan opis rada nekih istaknutih knjižnica. Nakon kratkog predstavljanja hrvatskih knjižnica povlači se paralela prema češkim, te ih tako uspoređujemo.

Ključne riječi: Češka, Hrvatska, nacionalna knjižnica, narodne knjižnice, visokoškolske knjižnice, školske knjižnice, zakon o knjižnicama

Summary: Comparison Croatian and Czech Libraries

This thesis includes information about Czech library system. The first part of the thesis introduces general facts about libraries and the next one brings the description of some of them. The last part consists of introduction and comparison Croatian and Czech libraries.

Key words: Czech, Croatia, national library, public library, faculty library, school library, law

Shrnutí : Srovnání chorvatských a českých knihoven

V této práci se dozvídáme, jak fungují české knihovny. Nejdříve jsou uvedené základní informace a potom podrobný popis některých vybraných knihoven. Po krátkém představování chorvatských knihoven ke každé z nich připojujeme český ekvivalent a tím je srovnáváme.

Klíčová slova: Česko, Chorvatsko, národní knihovna, veřejné knihovny, fakultní knihovny, školní knihovny, knihovní zákon

Biografija autorice

Kristina Kvapil rođena je 6. siječnja 1993. godine u Bjelovaru. Živi u selu Končanica kraj Daruvara, koje je specifično po tome što u njemu manjina čini većinu – najveći postotak stanovništva čine pripadnici češke manjine. Cijela obitelj Kvapil ima češke korijene. Majka Jaruška (rođena Geler) i otac Zdenko zaposleni su u Daruvarskoj tiskari. Starija sestra Marina (sada već Tomašek) magistra je edukacije hrvatskog jezika i književnosti. Svi su pohađali Češku osnovnu školu Josipa Ružičke u Končanici. Kristina Kvapil je bila učenica te škole 1999.-2007. Nakon toga, upisuje češko odjeljenje Gimnazije Daruvar. Srednjoškolsko obrazovanje završava 2011. Iste godine upisuje Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – preddiplomski studij češkog jezika i književnosti te informacijskih i komunikacijskih znanosti. Završnim radom *Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj* 2014. završava preddiplomski studij. Upisuje nastavnički smjer češkog jezika i književnosti te bibliotekarstvo. Na diplomskom studiju osim redovitih obaveza provodi tri semestra na Kabinetu češkog jezika za strance Filozofskog fakulteta Masarykovog sveučilišta u Brnu, završava četverosemestralni tečaj za lektora i interpreta plesne i glazbene narodne tradicije pri Nacionalnom zavodu narodne kulture Strážnice, a u sklopu Erasmus+ stručne prakse boravi u Moravskoj pokrajinskoj knjižnici, Knjižnici Jiříja Mahena te Središnjoj knjižnici Učiteljskog fakulteta Masarykovog sveučilišta u Brnu. U rujnu 2017. brani diplomski rad s nazivom *Govor Čeha u Končanici danas* na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti.